

H.C.
7729

Tingitar Karistamatus.

H. Saarmann
1922.

I.

Raske on leida teist kriminalõiguslikku instituti, mis niipea poolehoidu oleks leidnud seadusandjatelt ja, suurte wastuwaieluste peale waatamata, nii kiirelt peaaegu kõigis kultuurriikides laialilagunenud, kui tingitaw karistamatus.

Minewa aastasaja kaheksakümnetes aastates tekisid esimesed seadused selles suhtes, ja ilmasõja alguseks leiame juba tingitawat karistamatust tarwitusel suurema hulga Euroopa riikides, peaaegu kõigis Ameerika Uhisriikide osariikides, Inglise asumaades, mõnes Lõuna-Ameerika riikis ja isegi Jaapanis ning Siamis. Kui ka kõikides kultuurriikides tingitaw karistamatus weel tarwitusele ei ole wõetud, siiski töötawad ka nemad wastawate seaduste kawade juures, mis tõenduseks on, et ka neile tingitaw karistamatus sellel wõi teisel kujul wastuwõetaw on.

Tingitawa karistamatuse wõidukäiku waadeldes, tekib otsekohe küsimus, missugused põhjused tegid tingitawat karistamatust tarwilikuks ja soowitawaks. Kõige esiteks tuleb seda põhjust otsida lühikeseajalise kinnipidamise kahjulikkuses. Meieaegsete karistussüsteemide keskkohas, kui walitsew karistusabinõu, seisab kinnipidamine, see on süütegija paigutamine sellekohase asutusesse, kus tema liikumiswõimalus ja ühendus wälisilmaga kitsend^{at}ud on.

Kinnipidamine, mitmesugusel kujul, leiab tarwidust mitmekesistes süütegudes, algades liht üleas- tumistest ja lõpetades raskemate kuritegudega. Ja

seda teatud õigusega, sest kinnipidamist võib tarvitada niihästi juhuslise süütegija hirmutamiseks, parandatawa süütegija paranduseks, kui ka elukutse- lise süütegija eraldamiseks seltskonnast. Kaks võimalust: kinnipidamise aja jaotus ja süütegija elu- wiisi reguleerivus, teewad kinnipidamist karistus- abinõuks, millega ükski teine karistus wõistelda ei wõi. Mis e simese võimalus^{se} puutub, siis on selle piirid peaaegu lõpmatad, sest tema alammää- raks on üks päew (wiimane wõiks tarbekorral weel jaotud saada), ülemmääraks aga süütegija elu ula- tus. Nende piiride wahel on küllalt võimalusi ka- ristuse aja pikkuse määramises, mis wastaks karis- tuse sihile iga üksiku süütegija suhtes. Aga mitte üksi aja jaotawus ei ole iseloomustaw kinnipidami- sele, mis teda eeskujulikuks karistuse abinõuks teeb, waid ka võimalus olusid, millel süütegija wiibima peab, nii modifitseerida, et see wõimali- kult paremalt wastaks üksiku karistuse sihtidele. Kodusest arestist alates, mis ainult süütegija liir- kumise wabadust takistab, ja kuni kinnipidamisele, mis süütegijat täielikult wälisest ilmast eraldab, teda teiste wahialustega kokkupuutudes waikimisele sunnib ja tema peale sunniwiisil raskemad tööd pa- neb, nendes raamides võib liikuda olude muutmine, mis karistuse otstarbekohasus kinnipidamiselt nõu- da võib.

Kui sinna juure weel arwata võimalusi kinni- peetawa waimlise ja hingelise arenemise peale mö- juda ja teda selles suhtes parandada, siis paistab küll õigustatud olema, et kinnipidamine meie ajal karistuse süsteemides silmapaistwat osa edendab. Kuid, kinnipidamist lähemalt waadeldes, tema terwes

ulatuses, peab otsusele jõudma, et temal palju warjukülgesi on, mis kinnipidamise häid külgi ärawarjata ähwardawad..

Kõige pealt puuduwad kinnipidamisel isiklikkus ja ühetaolikkus. Kinnipidamise läbi kannatab suurel määral kinnipeetawa perekond. Sagedasti on kinnipeetawa perekonna toitja ja mõnikord ka üksik tööwõimeline perekonna liige. Arusaadaw on, et niisugustel juhtumistel kinnipeetawa perekond kergesti wiletsusse langeda wõib ja, sagedasti, kinnipeetawa jälgedesse satub, ning lõpuks sellesama saatuse osaks saab. Igal juhtumisel aga on aineline kahju kinnipeetawa perekonnaliikmetel möödapääsemata nähtus.

Teisest küljest ei ole kinnipidamine kuidagi wiisi ühetaoline kõikide kinnipeetawate isikute kohta. Ühesuguselt karistatawad süüteoed wõiwad kordasaadetud olla, ja on seda ka harilikult, üsna isesuguste iseloomuga isikute poolt. Ei ole wististe kahte isikut olemas, kelle peale kinnipidamine ühesuguselt mõjuks: kuna üks isik kinnipidamist nõnda ütelda kerge südamega ära kannatab, paistab teisele kinnipidamine hauana, kuhu teda elawalt maetud on.

Sellepärast ei saa kinnipidamise ühetaolikkusest juttugi olla.

Peale selle tuleb tähendada, et kinnipidamine riigile kallim karistusabinõu on. Summad, mis iga aasta ärakulutud saawad wangide ülespidamiseks, wangikodade korraspidamiseks, wangimajade administratsiooni kuludeks, wõib olla weel uute wangimajade ülesehitamiseks, lasuwad raskelt riigi rahalise seisukorra peal ja nõuawad järjelt suure-

maid kulusi.

Kõik see toob tõsise kahtluse esile, kas kinnipidamine, kui karistuse abinõu, püsima võib jääda, või tuleb uusi teed otsida, et kinnipidamisest loobuda võiks. Kuid kuidas seda küsimust ka mitte lahendada, üks liik sellest nõuab vastuwaidlemata, et temast loobutaks nii palju kui see võimalik on ja niivõrd kui selle asemel uusi abinõusid leida on - see on lühikeseajaline kinnipidamine.

Seda liiki kinnipidamist kannavad harilikult isikud, kes waremalt karistud ei ole ja esimest korda wangimaja ustest sisseastuvad.

Ulemalpool kirjeldud soowimata nähtused, mis kinnipidamine enesega toob, kahwatawad aga täitsa olude ees, mis wangimajades enestes walitsewad, ja missugustes oludes esimest korda karistud isik mitu nädalat ehk kuud möödasaatma peab. Wahialuste jaotus wangimajades üksikute karistusliikide järgi on sagedasti ainult paberi peal. Iseäranis tuleb see nähtus ilmsiks vähemates wangimajades. Selle tõttu langewad ühte kambri niihästi esimestkord karistatud isikud, kes lühikeseks ajaks kinnipidamisele mõistetud, kui ka pikaajalise kinnipidamisele mõistetud ja nende hulgas retsidiwistid, elukutse- lised kurjategijad. - Tööd on wangimajades harilikult väga puudulikult organiseeritud, mis wahialustele laiskleda võimaldab ja nende ajawiiteks jutu- ajamisi teeb.

Wanemad, põlised wangimajade asunikud on wangikambris tooniandjad. Nemad katsuwad oma noori, wilumata ja sagedasti juhusliselt nende sekka sat- tunud kaaslasid täiendada oma erioskuses, ning wangikamber muutub mingisuguseks kuritegewuse õpeasutu-

seks. Wanad kuritegijad jutustawad oma juhtumisi ja hoopewad oma tegudega ja omawad selle läbi noorte silmis teatud kangelase ilmet. - Arusaadaw on, et nendes oludes noorte kuritegijate ärahirmutamisest wõi parandamisest juttu ei wõi olla. Just wastupidi, noore wahialuse hingeelu muutub selles ümbruskonnas, kaldudes hingeliselt kuritegewusele, ja selle tõttu on tema tulewik sagedasti nendesamades kambrites, kust teda peale esimese karistuse ärakandmise wäljalastakse. Neid wõtteid, mis tema, wangikambrisse sisseastudes, ei tundnud, õpib tema seal, et, lahkudes wangimajast, neid tegelikus elus tarwitada. Need olud ei iseloomusta mitte ainult meie wangimajasid, waid nad on makswad igalpool, kus wangimajades ühiskambrid on; selle tõeoluks waja ainult lehitseda töid, mis wangimajade elu ja olu kirjeldawad.^{x)}

Seal juures peab arwesse wõtma, et lühikeseajalise kinnipidamisega saawad karistud^{at} umbes kolmweerand kõigist kinnipidamisega karistud^{ta} isikutest. Selle tõenduseks wõib tuua andmeid Saksa kriminaal-statistikast, mida wördlemisi paremalt korraldatakse, kui kriminaal-statistikat teistes riikides, kus sagedasti kriminaal-statistika täiesti puudub. Nii on Saksamaal^{xx)} 1894 - 1912 aastates karistatud üleüldistest kinnipidamise karistustest wangimajaga 94,7 %.

x) Wördle, näituseks, Valentini - Das Verbrechertum im Preussischen Staate; Gautier - Archive de l'Antropologie crim. III lhk. 417 järg. ja Alimena - Rivista penale XXVII lhk. 557 järg.

xx) Mayr, Statistik und Gesellschaftslehre III lhk. 911 järg.

Kõigist wangimajaga karistatud isikutest on mõistetud 1-3 päewani - 16,08 %, 4-7 päewani - 16,32 %, 8 päewast - 1 kuuni - 25,68 % ja 1 kuust - 3 kuuni - 16,86 %.

Sellega oleks kõigist wangimajaga karistatud isikutest kuni 3 kuuga karistatud - 74,94 %. Need on juba tähelepanemise väärt arvud, iseäranis, kus lühikeseajalist kinnipidamist enam kahjulikuks, kui kasulikuks tuleb arvata. Wach^{x)} arwab, et lühikeseajaline kinnipidamine tema praeguses kujus, kus tema esineb liht wabaduse wõtmisena, täidesaadetud ühiswangistuses, ilma tarwiliku ülewaatuseta ja tööta on wäärtuseta ja kahjulik; tema ei hirmuta, tema ei paranda, ta rikub. Liszt^{xx)} nimetab isegi lühikeseajalist kinnipidamist karistuseks, mis kuritegewust edendab. Weel terawamalt iseloomustab Ferri^{xxx)} lühikeseajalise kinnipidamise kahjulikkust, seletades, et kerge ja kardetawuseta süüteo kordasaatjad 5, 10 wõi 15 päewaks wangistada, tähendab niisama palju, kui teda ühte Pasteur-ahju asetada kriminaalmikroobide kultuuriks.

Nagu eelpooltoodud kolme kriminaalõiguse kooli esitajate arwamistest näha on, ei ole kriminaal õiguse teadlaste hulgas waielusi lühikeseajalise kinnipidamise kahjulikkuse kohta^{xxxx)}.

x) Wach. Die Reform der Freiheitsstrafe lhk.17.

xx) Liszt. Kriminalpolitische Aufgaben. strafrechtl.Aufsätze I. lhk.353.

xxx) Ferri. Die Reform der Strafjustiz in Italien. Zeitsch.f.d.ges.Strafrechtswiss. XLI, lhk.491.

xxxx) Terwe rea teadlaste arwamised selle kohta on toonud weel Liszt. Kriminalpolitische Aufgaben. Strafrechtl.Aufsätze I. lhk.347 järg., ja Rosenfeld - Welche Strafmittel können an die Stelle der kurzzeitigen Freiheitsstrafe gesetzt werden. lhk.147 järg.

Kindlaks fikseeritud sai seisukoht, et lühikeseajaline kinnipidamine ainult kahjulik on juba 1889 a. rahvusvahelise kriminalistlise ühingu Brüsseli kongressil^{x)}. Sel puhul esineti ka mitmesuguste ettepanekutega, et lühikeseajalist kinnipidamist, kui mitte täitsa ärakaotada, siis vähemalt tema tarwidust võimalikult kitsendada. Esmalt leiti tarwiliku olewat soowitada kohtuliku noomituse laiemat tarwitamist. - Siis leiti ka, et wastutus (Friedensbürgschaft, le ^a cautionnement) wäärtuslik abinõu oleks lühikeseajalise kinnipidamise aseainena. Edasi juhiti tähelpanu rahatrahwi laiemat tarwituse peale, soowitati sunnitööd ilma kinnipidamiseta ja erakaebeasjadele laiemat piiride andmist.

Erilist tähelpanu leidis kongressi poolt tingitawa karistamatuse instituut lühikeseajalise kinnipidamise aseainena, mis juba seadusega 31-st maist 1888 a. Belgias tarwitusele oli wõetud. Seda küsimust läbiharutades, wõttis kongress ühel häälel resolutsiooni wastu, milles tema soowitas kõigile seadusandjatele tingitawa karistamatuse printsiibi wastuwõtmist ja selle teostamist.

Kui ka tingitaw karistamatus juba waremalt mõnes riigis teostamist oli leidnud, siiski ei wõi kahtlust selles olla, et kongressi seisukoht, mis ühendas eneses silmapaistwamaid kriminaalõiguse teadlasi, tähtsat osa edendas tingitawa karistamatuse instituudi propageerimises ja omalt poolt kaasa mõjus, et tingitaw karistamatus paljudes riikides tarwitusele sai wõetud.

x) Mitt. d. Int. Krim. Ver. I, lhk. 142 järgm.

Tingitaw karistamatus, üldjoontes, seisab selles, et süüaluse kohta, kellele kohtu poolt karistus määratud on, ehk vähemalt süüküsimus otsustatud on karistuse täitmine resp. selle määramine edasilükatakse teatud ajajärguks. Selle aja peale, mis enesest teatud katseaega kujutab, võidakse süüaluse peale panna erikohustusi ja temale määrata teatud ülewalwe orgaan. Kõige sellega tahetakse süütegija peale hingelist surwet awaldada, ühest küljest, et teda tulewasest kuritegewusest eemaldada, teda korrapäralise eluwiisile motiveerida, teisest küljest aga tema saatust tema enese kätte anda, et temale wõimaldada, kui esimene süütegu juhusline on ja isik weel rikkumata, hea ülespidamisega karistuse täitmise resp. selle mõistmise wäljajätmist ärateenida.

Seal juures tuleb tähendada, et tingitawal karistamatusel, peale tema negatiwset põhimõtet, kui lühikeseajalise kinnipidamise aseaine, mis kõrwaldada lubab kõiki neid pahesid, mis lühikeseajalise kinnipidamisega seotud on, ka oma positiw külge on. Wiimane seisab just selles, et tingitaw karistamatus iseseiswalt süütegija peale oma mõju awaldab, mis teda sunnib kuritegewusest loobuma ja selle läbi omapärast kuritegewusega wõitlemise abinõu esindab.

Mis tingitawa karistamatusesse, kui kinnipidamise aseainesse puutub, siis tuleb kõige esmalt tähendada, et tingitaw karistamatus süütegijat tema harilisesse ümbruskonda jätab, mitte aga niisuguste elementidega lähedamasse läbikäimisesse ei wii, kellest algusest saadik arwata wõib, et nemad esimest korda süütegijaks sattunud isikut ainult rik-

kuda wõiwad ja teda edaspidisele kuritegewusele ahwatlewad ja saadawad.

Ka ei wõta tingitaw karistamatus wõimaluse waba tööd edasi teha, et sellega oma perekonda toita, katsub isegi tarwilikul korral selleks kaasaaidata ülewalwe organide läbi, et isik tööd leida wõiks ja omale ning omakstele eluülespidamist teenida.

Kõigist sellest selgub, et tingitaw karistamatus sai esile kutsutud küllalt mõjuwatel põhjustel, kus juures eestkätt osa mängis tingitawa karistamatuse, kui lühikeseajalise kinnipidamise aseaine, tarwitamise wõimalus. Kuid juba hiljemini selgus ka tingitawa karistamatuse omapärane iseloom, mis seda instituuti üheksuuemaks, tähtsamaks abinõuks kuritegewuse wastu wõitlemises tegi.

- - - -

II.

Tingitawa karistamatuse ajalugu algab Inglismaal minewa aastasaja keskel. Uksikuid tõendusid on olemas, et see instituut ka keskajal tuntud ja mõneskohas tarwitusel oli. Nähtawalt oli ta juba XIV aastasajal selleaegsetele õigusteadlastele tuttav: postglossator Bartolus ^{x)} teatab, et nõndanimetud liberatis conditionalis kiriku kohtutes tarwitusel oli; Gruber ^{xx)} toob terve rea Ungari kohtuotsuseid

x) Kommentaarid lhk. 11 § 1 D. de injur. 47, 10 ja lhk. 27 § 2 D. de pactis 2, 14 juure.

xx) Mitt. d. Int. Krim. Ver. IV, lhk. 107.-

XVI ja XVII aastasajast ja Silovi^{v x)} - Kroatia kohtuotsused XV aastasajast, milledest näha on, et nendes riikides midagit tingitava karistamatuse taolist tarwitusel oli.

Ka Saksamaa kohta on üksikud teated olemas, et seal keskajal tingitawat karistamatust tarwitati^{xx)}. Niisama tõendab Liszt^{xxx)}, et XVIII aastasajal üksikute kriminaal õiguse teadlaste töödes mõtteid tingitava karistamatuse üle leida on.

Kuid kõik need nähtused on juhuslised, tingitava karistamatuse järjekindel arenemine algab, nagu eelpool tähendud, alles XIX aastasaja keskel Inglismaal. Inglise kohtunikul, eriti rahukohtunikul, on peale otsekoheste kohtuniku ülesannete ka poliitilised kohused. Üldnäol kujunewad wiimased kohused selleks, et kohtunik peab oma piirkonnas wälist rahu wõi korda alalhoidma ja rikutud korda jaluleseadma. Selleks on kohtunikul õigus, igalt isikult, kes temale kahtlane wõi kardetaw paistab olema, nõuda kindlustust rahu pidamises kitsamas mõttes (surety for the peace) wõi kindlustust heas ülespidamises (surety for good behaviour)^{xxxx)}.

Neid kindlustusi teostati selle läbi, et kohtunik isikult, kes temale kardetaw paistis olewat, allkirja (recognizance) nõudis selles, et isik wastutaw teatud rahasummaga oma ülespidamise eest. Tarbekorral wõis kohtunik nõuda, et see isik ühe

x) Mitt. d. Int. Krim. Ver. XXI. lhk. 257 järg.

xx) Mitt. d. Int. Krim. Ver. IV. lhk. 96.

xxx) Liszt. Bedingte Verurteilung. Vergleichende Darstellung des deutschen und ausserdeutschen Strafrechts III. lhk. 7.

xxxx) Lenz. Die anglo-amerikan. Reformbewegung im Strafrecht. 1908. lhk. 105 j. ja *Нычэпопачыб, Уношпаннае сучэпанн о чэбодуцэбнаро уношпаннае нпечынухобс . 1905. lhk. 6 järg.*

teise, wastutaja isiku kohtunikule ettepani, kes siis eelnimetud wastutuse oma peale wöttis. Seda kohustust wõi wastutust (recognizance) tarwitati ka kohtunikkude poolt kaebealuste wastu, et neid sundida tarbekorral kutse peale kohtusse ilmuma.

Sellest korrast oli samm edasiastuda, et seda wastutust nõuda süüteo kordasaatjalt tema edaspidise eluwiisi kohta, ühes teda karistusest tingitawalt wabastades.

Esimesed teated tingitawa karistamatuse kohta Inglismaal on 1841 aastast, millal seda tarwitama hakkas Birminghami linnakohtunik Matthew Davenport Hill alaealiste kohta^{x)}. Kui tema juure mõistmisele sattus mõni alaealine õpipoiss, kes esimestkorda süüteo kordasaatnud oli, kutsus tema ka selle isiku wälja, kelle juures kaebealune õppusel oli, ja pani sellele ette, kaebealust jälle õppusele, ühes sellega ka ülewälwe alla wõtta, et äranäha, kas kaebealune ennast parandab. Sealjuures pidi isik, kelle wälwe alla kaebealune antud sai, ennast kohustama, halwa ülespidamise puhul kaebealust kohtuniku juure toimetama, kus endise süüteo eest karistus määratud ja täidetud sai.

Seda korda hakati warsti tarwitama ka täieealiste süütegijate kohta, ja juba 1860 aasta ümber tarwitawad tingitawat karistamatust mitte ainult üksikkohtunikud, waid ka kõrgemad kohtud ("quarter sessions" ja "assises")^{xx)}. Kõik kirjeldud kord oli Inglismaal kohtutes tarwitusel mitte

x) Lenz, op.cit. lhk.108 ja Liszt,Vergl.Darst. III, lhk. 10.

xx) Lenz, op.cit. lhk.109.-

kirjutud seaduse, waid n.n. common law põhjal. Iseloomustaw on selle tingitawa karistamatuse tarwituse korras (common law alusel), et kohtu otsuse tegemine edasilükati määramata aja peale, misparast kohtunikul wõimalus oli, igal ajal kaebealusele kordasaadetud süüteo eest karistust määrata.

Esimes korda leiab tingitaw karistamatus tunnistust seaduses 1879 a. ^{x)}. Sel aastal wäljaantud protsessuaal-seadus lühendud kohtukorra kohta (Summary Jurisdiction Act) reguleerib ka tingitawa karistamatuse tarwitust. Nimetud seadus lubab otsuse tegemist edasilükata, kui kaebealune on alaealine (alla 17 a.) wõi kui täieealine kaebealune, keda süüdistakse kergemais süütegudes, näit. vähemad wargused, kergemad korrarikked j.n.e., on ennast süüdlaseks tunnistanud ^{xx)}, nii et asi wõiks lühendud korras haru^{ta} saada.

Uldiselt nõuab seadus, et süütegu oleks niwörd tähtsusetu, et süütegija karistus otstarbeta paistaks olewat. Kohtunik wõib selle seaduse järgi asja kahel wiisil lahendada: tema wõib enne süüküsimuse otsustamist kaebtust tagasilükata ja sellega asja äralõpetada (without proceeding to conviction, dismiss the information), wõi kaebealust süüdlaseks tunnistada ja teda tingimisi karistamatuks jätta, ilma isegi karistuse äramääramata (may discharge him conditionally).

Igal juhtumisel on aga kohtul õigus, nõuda kaebealuselt kahjutasu ja kohtukulude äramaksmist.

x) Lenz, op.cit. lhk. 111, Liszt, op.cit. lhk. 11 ja *Myefopoenels*, op.cit. lhu. 12

xx) Wastasel korral langeks asi Inglise kohtukorra järgi wandekohtu (jury) alla.

Katseaeg ei ole määratud, millest järeldada võib, et kohtunik teisel juhtumisel, igal ajal, kui kaebealuse ülespidamine selleks põhjust annab, asja jälle üleswõtta võib, karistust äramäärata ja seda täitmisele pöörata.

Eelpooltoodud seaduses ja ka waremalt juba makswas common law's ei ole weel tarwitusele wõetud ja reguleeritud instituut, mis pärastsele tingitawale karistamatusele Inglismaal ja Ameerikas iseloomustawaks saab - kaitse-ülewälwe kord (probation system).

Aasta enne Summary jurisdiction act'i ilmus Ameerikas Massachusetts'i osariikis seadus ^{x)}, mis Inglise common law's tekkinud tingitawat karistamatust edasiarendab. Massachusettsi 1878 a. seaduse, mis esialgu katsena ainult Suffolk'i krahvkonnas maksuma pandi, järgi wõidakse kohtualusele, kes süüdlaseks on tunnistatud süüteos, kuid kellele weel karistus määratud ei ole, katseaeg anda, et tema hea ülespidamisega karistuse ärajäämist wõiks ärateenida.

Selle põhimõttega juurdub Massachusetts'i seadus Inglise common law's, kuid astub ühe sammu edasi selle instituudi arendamiseks. Nimelt saab kaebealusele, kellele katseaeg on määratud, wiimase kestwuseks, ülewälwe ametnik määratud, kes ühest küljest katsealusele nõuks ja abiks on, kui wiimane ennast parandada tahab, ja teisest küljest kaebealuse ülespidamise järele walwab, et selgusele jõuda, kas tingitawa karistamatuse määramine

x) Rosenfeld. Welche Strafmittel u.s.w., lhk. 107, *Myeto porucl*, op.cit. lhk. 23, Liszt op.cit. lhk. 14, ja Lenz op.cit. lhk. 124.-

tõesti ärateenitud ja otstarbekohane on ja kas katsealusel töine soow on, ennast parandada.

1878 a. seadus kohustab Bostoni linna walitsust iga aasta walima ühte ülewalwe ametnikku (probation officer), kes küll Bostoni politsei ametnikuks arwatakse, kuid linnawalitsus maksab temale palka ja on õigustud, teda ametist lahti laskma. Ulewalwe ametnik on kohust^{ta}ud, ennast tutvustama weel enne kohtuistungit aktidega asjades, milles kaebaluseid süüdistakse kuritegudes wõi üleastumistes (crimes and misdemeanours), kohtuistungite ajal wiibib kohtus ja wõib kohtule soowitada, et selles ehk teises asjas saaks tingitaw karistamatus tarwitusele wõetud. Kohus kuulatas ametniku arwamist selles küsimuses ära, wõib, kaebalust süüdlaseks tunnistades, temale karistuse määramise asemel katseaega ülewalwe all määrata. Tuleb aga tähendada, et kohtul, 1878 a. seaduse järgi, wõimalus oli, tingitawat karistamatust ilma ülewalweta tarwitada, kui see otstarbekohane paistis olewat.

Mis ülewalwe ametniku kohustesse katseajal puutub, siis on, nagu waremalt juba tähendud, tema peakohus, katsealuse eluwiisi järele walwata ja teda igakülgselt nõu ja abiga toetada, et tema parandusele kaasaaidata. Ametnik wõis nõuda, kui tema seda katsealusele kasuliku leidis olewat, wiimase wäljasõitu linnast ehk isegi osariigi piiridest. Ametnikul oli ka õigus, politsei ülema nõusolekul katsealust wahi alla wõtta lasta, kui tema leidis, et katsealune parandusele ei andu, ja wiimast wahi all kohtusse toimetada, kus siis, kõike asjaolusid arwesse wõttes, endise süüteo

eest karistus määratud ja see täidesaatmisele pööratud sai.

Esimene ülewalwe ametnik Bostonis oli kapten Edward H. Savage, üks kõrgematest linna politsei ametnikkudest, kes oma kohuseid kõigiti eeskujulikult täitis ja omaltpoolt selle läbi ülewalwe instituudi populariseerimiseks kaasaaitas. Uus instituut, iseäranis hea ametniku waliku läbi, andis häid tagajärgi ja juba 1880 a. sai eelpoolkirjeldud seadus teiste Massachusetts'i krahvkondade peale laiendatud^{x)}. Uhes sellega anti igale linnale ja maakonnale õigus, oma ülewalwe ametnikku walida.

1880 a. seadus reguleerib ka lähemalt ülewalwe ametniku tegewust. Wiimane on kohustud, iga wahi alla wõetud isiku kohta juurdlema selle isiku poolt kordasaadetud süüteo iseloomu ja tutwunema kaebealusega, et kohtule esineda põhjendatud ettepanekuga, kas soowitaw oleks, selle kaebealuse kohta tingitawat karistamatust tarwitusele wõtta ja kas selle läbi kohtualuse parandust loota on.

Niisama on ülewalwe ametnik kohustud, katse^{ta}aja jooksul kohtule kirjalikke aruandeid ettepanema, millest näha oleks katsealuse elu ja olu, ja mille tõttu otsustada wõiks, kas katsealune parandusele andub wõi mitte.

Juba 1881 aastal tungiwad teated Massachusetts'i seadusandmise üle sellel alal ja saawutatud heade tagajärgede üle Inglismaale. Nüüd algab Inglismaal tuntud Howard Association, iseäranis aga selle wäsimata juht Sir Howard Vincent, kihur

x) Liszt, op.cit. lhk.15; *Myepoпoчe*, op.cit. lhk. 25.

tustööd, et tingitaw karistamatus sellel näol, nagu tema Massachusetts'is wäljakujunenud oli, Inglismaal tarwitusele saaks wõetud ^{x)}.

1886 ja 1887 aastatel on Sir Howard Vincent'il wõimalus, alamkojas seaduse projekte selles suhtes sisseanda. Need eelnõud saawad alamkojas, pärast ülemkojas mitmel korral läbiharutatud. Esi- algu leiawad nemad wastupanekut, kuid siiski juba 8-mal augustil 1887 a. saab eelnõu seaduseks, nime all "Probation of first offenders act" ^{xx)}.

Selle seaduse põhijooned on lühidalt järgmised: tingitaw karistamatus wõib tarwitusele wõetud saada kaebealuste wastu, kes esimestkorda karistud peawad saama, ja ainult sel juhtumisel, kui nemad süüteo kordasaatnud on, mille karistus üle ei ulata kaheaastasest wangistusest (imprisonment), üksikute süütegude suhtes aga karistustööst (penal servitude). Tingitawa karistamatuse küsimust üksikul juhtumisel harutab kohus peale süüküsimuse otsustamist, arwesse wõttes kaebealuse kui ka tema poolt kordasaadetud süüteo iseloomu. Kaebealune, kelle kohta tingitaw karistamatus tarwitusele wõetakse, peab kohtule kindlustuse andma, et tema hääd eluwiisi omab ja igal kohtuwõimude nõudmisel ilmuma saab. Kaitse ülewalwega, Massachusetts'i eeskujul, ei ole käesolewa seaduse järele tingitaw karistamatus mitte ühend^{at}ud. Katseaja kestvus ei ole seaduses kindlaksmääratud; praktikas tarwitati ajajärku mõnest kuust kuni kahe aastani.

Eelnimetud seaduse maksmahakkamisega ei kao-

x) Liszt op.cit. lhk.11, Rosenfeld op.cit. lhk.225.

xx) Rosenfeld, ibid., Liszt, ibid., *Нычѣшнѣе*, op.cit. lhk. 13.

tanud oma jõu mitte Summary Jurisdiction Act, niisama ei kadunud common law kord tingitava karistamatuse suhtes. Selle tõttu oli kohtutel võimalus, oma heaksarvamise järele tarvitada, asjaolude tõttu, üht või teist seadust tingitava karistamatuse suhtes.

Hääd tagajärjed, mis tingitava karistamatuse tarwitusest saawutati, tõstsid huwi selle instituudi vastu teistes riikides ja arusaadaw on, et esmalt tingitaw karistamatus laienes riikide peale, mis selle instituudi hallikale kõige lähemad olid. Juba 1886 aastal näeme Uut Meremaad ja Queensland'i tingitawat karistamatust tarwitusele wõtawat. Sellele järgnewad 1887 a. Lõuna-Austraalia ja Viktoria, ning 1889 a. Kanada.

Wahel peal on aga tingitaw karistamatus juba Euroopa mannermaale tunginud. Nagu omal ajal Inglismaal Howard Association, nii algas Prantsusmaal Societé générale des prisons kihutustööd, et tingitaw karistamatus saaks tarwitusele wõetud ^{x)}.

Kuid weel enne kui Prantsusmaa, otsustas omal seda instituuti maksma panna, sai see teostatud Belgias. See asjaolu ei ole imestustärataw: mõlemad riigid ei ole mitte ainult naabruses, waid neid ühendab ka keel ja, wõiks ütelda, ka ühine kultuur. Belgial, kui vähemal, oli võimalus, kawatsusi, mis Prantsusmaal tekkisid, waremalt teostada, kui Prantsusmaal enesel. Selle tõttu näeme 1888 aastal Belgiat maksma panewat seadust tingitawa karistamatuse kohta, mis Prantsusmaa kawatsuste

x) Liszt op.cit. lhk. 26.

peale ülesehitud on ^{xx)}.

Prantsusmaal aga kutsus tingitawa karistamatuse eelnõu parlamendis suuri waielusi esile, ning eelnõu oli mitmel korral komisjonis, enne kui tema wastuwõetud sai. Tingitawa karistamatuse seaduse wastuwõtmine parlamendis on peasjalikult senatoor~~ri~~ Beranger teenus, kes seaduse eelnõu oli walmistanud ja seda parlamendis jõudsalt kaitses, kuni see eelnõu 26. märtsil 1891 aastal seaduseks sai, nime all "Loi sur l'atténuation ou aggravation des peines" ^{xx)}.

Sellest ajast peale algab tingitaw karistamatus kiirelt laienema üle terve maailma. 1892 a. wõetakse tema tarwitusele Lääne Austraalias, Luksemburgis ja Schweitsi kanton Genfis. Nendele järgnewad 1893 aastal Portugaalia, 1894 aastal Uus Lõuna Wallis ja Norra. 1897 aastal pandakse tingitaw karistamatus maksma Schweitsi kantonis Vaux, 1898 aastal - Tasmaanias ja Mauritiuse saarel. Aastasaja lõpul, 1899 aastal tungib tingitaw karistamatus weel Schweitsi kantoni Wallis'i ja Põhja Ameerika Uhisriikide osariike Illinois, Minnesota ja Rhode Islandi; 1900 aastal näeme tingitawat karistamatust kantonis Ticino ja Ameerikas New Jersey ja Vermontis, 1901 aastal - Missouri ja Pensylvanias. 1902 aasta toob tingitawat karistamatust Ohio ja Maryland'i, 1903 aasta - kanton Fribourg, Bulgaaria, Michigan ja New York'i. 1904 aastal pandakse tingitaw karistamatus maksma kan-

x) Lähemalt selle seaduse, kui praegu makswa, üle alamal.

xx) Nimetud seadus kannab tema eelnõu autori auks kriminaalõiguses nime "Loi Beranger".

tonis Nauenburg, Egiptuses, Jovas ja Georgias; 1905 aastal - Daanimaal, Jaapanis, Kapimaal, Idaho, Nebraska, Oregon, Tennessee, Utah, Washington, Maine's. 1906 aastal leiame tingitawat karistamatust kantonides Sankt Gallen, Basel-Linn, Rootsis, Kentucky, Louisiana ja District of Columbia's; 1907 aastal - kantonis Bern, Alabama, Arizona, Montana, New Hampshire ja Texas'is. 1908 aastal annab tingitawat karistamatust Ungaris, 1909 aasta - Nevada, Oklohama ja Lõuna Dakotas. 1910 aastal leiame tingitawat karistamatust Virginias, 1911 aastal - Arkangas, Delawere, Põhja Danota ja Floridas.

Mõni aasta peale selle alganud ilmasõja arwele tuleb seda asjaolu panna, et tingitawa karistamatuse edasitungimine nagu seisma on jäänud. Kuid siiski on see instituut weel mõnel pool tunnistust leidnud. 1916 aastal pandakse tingitaw karistamatus maksma Hollandis. Ka mõned ilmasõjast tekkinud uued, iseseiswad riigid on juba tingitawa karistamatuse poolehoidjatena ennast näidanud. Nii 1918 aastal Soome, 1919 aastal Tsheho-Slovaakia ja 1920 aastal Eesti.

Nagu sellest lühidast ülewaatest näha, on tingitaw karistamatus peaaegu kõigis kultuurriikides tunnistust leidnud. Suurematest riikidest wõiks erandiks nimetada Wenemaad^{x)} ja Saksamaad^{xx)}

x) Wenemaal olid kaks sellekohast kawa 1904 ja 1908 aastal, mis aga teostud ei saanud. Nõukog. Wenemaa on 1919 aastal tingitawat karistamatust tarwitusele wõtnud.

xx) Saksamaa uue nuhtluseseaduse 4 kawa on tingitawat karistamatust tunnistanud. Erandina on Preisimaal walitsuse määrusega 2 augustist 1920 a. tingitaw karistamatus tarwitusele wõetud.

kes tingitawat karistamatust weel täies ulatuses tarwitusele ei ole wötnud. Ei ole aga mingisugust kahtlust selles, et riigid, kes siinamaani weel tingitawat karistamatust omanud ei ole, seda lähemas tulewikus tegema saawad, sest see instituut on oma erakorralise kiire laialilagunemise tõttu näidanud, et tema elujöuline on ja tema läbi kriminaal-seadusand^eus suure sammu kriminaalpoliitiliselt edasi astub.

- - - -

III.

Peale tingitawa karistamatuse ajaloo katkendi waatlemise tuleb pöörata nende makswate seaduste ja uute seaduse kawade tutwunemisele, mis seda ainet käsitawad.

Kui esmalt sellesama riigi poole pöörata, kus õigusega wöib ütelda, tingitawa karistamatuse häll seisis, siis leiame, et seal peale ülewalpool nimetatud 1879 a. "Summary Jurisdiction Act"i ja 1887 a. "Probation of first offenders act"i tingitaw karistamatust korraldati 1901 a. "Youthful offender act" ja 1907 a. "Probation of offenders act"iga^x). Wiimane seadus on praegu maksew tingitawa karistamatuse suhtes.

Nagu juba wiimase seaduse nimi mäitab, on siin tegemist üleüldse süütegijatega, mitte aga, nii kui

x) Liszt op.cit. lhk. 20 järg., Lenz op.cit. lhk. 114 järg.; Seaduse tekst - Beilage zur Mitt.d. I.K.V. XVI, lhk. 99 järg.

1887 a. seaduses esimestkorda karistud isikutega. Kui keegi süüteo eest kohtu alla on antud ja allub summarprotsessi korrale, ehk olgugi üldkohtukorrale, kuid viimasel juhtumisel süüteo eest, millel raskem karistus, kui wangistus, määratud ei ole, võib kohus, kaebealuse iseloomu, terwislist ja waimlist seisukorda, wanadust ja endist elu arwesse wõttes, süüd kergendawaid asjaolusi silmaspidades ja arwates süütegu tähtsusetaks:

- 1) summarprotsessi korras - süüdistust langeda lasta, sellega süüteo asja täiesti äralõpetades, või aga kaebealust tingitawalt karistamatuks tunnistada kindlustuse nõudega ehk ilma; kohtu poolt määrataw katseaeg ei või üle 3 aasta kesta;
- 2) harilikus kohtukorras - kaebealust tingitawalt karistamatuks tunnistada, niisama kindlustuse nõudega ehk ilma selleta, katseaega määrates mitte üle 3 aasta.

Kohus võib nõuda, et kaebelune tema poolt kordasaadetud kahju äratasuks ja ka kohtukulud äramaksaks.

Tingitawat karistamatust tarwitusele wõttes, võib kohus kaebealust selleks määratud isiku (probation officer) kaitse-ülewalwe alla anda ja kaebealust kohustada, kohtu poolt pealepandud erikohustusi täitma. Need kohustused woiwad mitmesuguseks otstarbeks pealepandud saada, nagu: kaebealust takistada, temale kahjulikus ümbruskonnas wiibida, teda sundida alkohooliliste jookide tarwitamisest loobuda (kui süütegu sel mõjul oli tekkinud) ja üldiselt kaebeluse peale mõjuda, et tema ausat elu elaks.

Mis puutub ülewalwe-ametnikkudesse, siis määratakse neid ametisse alama ülewalwe-ameti poolt, kuid nemad seisavad selle rahukohtu ülewalwe all, kelle piirkonnas nemad tegutsevad. Seadus soovitab määrata eriametnikke alaealiste jaoks ja eriametnikke täisealistele. Ametnikud saavad kindlat palga ehk tasu oma tegewase eest kohtu kassast. Igal ajal võib ametnikke ametist wabastada.

Probation officer on kohustatud, oma walwealust waatamas käima, temalt aruandeid nõudma, selle järele walwama, et tingitawalt karistamatu kohtu poolt pealepandud tingimisi täidab, kohtule aeg-ajalt ettekandma aruandeid walwealuse ülespidamise kohta, wiimastuteo ja nõuga toetama, wõimalust mööda temale ka tööd muretsedes. Ligemalt määrab nende ametnikkude kohused täidesaatmise määrus käesolewa seaduse juure 27-st nowembrist 1907 a.

Kui kohus teateid saab, eriti wande all ülekuulatud tunnistaja läbi, et tingitawalt karistamatu tema peale pandud tingimisi ei täida, võib tema korralduse teha, et walwealune wahi alla saaks wõetud ja kohtusse toodud. Kohus võib ise ilmunud ehk ettetoodud katsealusele igal ajal tema peale pandud tingimisi muuta, ülewalwe ametniku ettepanekul. Kohus võib aga ka, kui tema seda otsustarbekohasemaks peab, isiku kohta, kes kohtusse ettetoodud tingimiste mittetäitmise tõttu, tingitawat karistamatust tagasiwõtta ja, ilma süüküsimuse uuesti harutamist, otsekohe endise kordasaadetud süüteo eest karistuse määramisele astuda ja sellekohast otsust täidesaatmisele pöörata.

Peale eelkirjeldud seadust puudutab tingitawat

karistamatust ka 1908 aastal väljaantud "Children Act". Uusi põhimõtteid tingitava karistamatuse suhtes viimane seadus üles ei sea, vaid, korraldades üldiselt alaealiste vastutuselewõtmist ja karistatavust, võimaldab ka tingitava karistamatuse tarvitamist alaealiste kohta ühes kaitse-ülewalwega^x).

Mis puutub tingitava karistamatuse tarwitusesse Inglise asumaadel, siis tuleb esmalt peatada Uue Meremaa (New Zealand) seaduse juures 1886 aastast. ^{xx})

Selle seaduse järgi võib tingitawat karistamatust tarwitada ainult isikute kohta, kes eelkaristamatud on. Tingitawat karistamatust võib käsitada niihästi summarkohtukorras kui ka harilikus kohtukorras. Seaduses on ülesloetud süüteod, millede kordasaatmise korral süütegija kohta tingitawat karistamatust tarwitada ei või. Nende süütegude hulka kuuluvad: tapmine, röövimine, murdwargus, walerahategemine ja üldiselt süüteod, mis selgelt nende kordasaatja kurikalduwust väljendawad. Kohus võib, kui tema kaebealuse süüdlase leiab olevat ja kui süütegu eelpoolnimetud süütegude hulka ei kuulu, ilma karistuse määramata kaebealust tingitawalt karistamatuks tunnistada, temale kaitse-ülewalwet määrates.

Tingitava karistamatuse määramise puhul võib kohus kaebealuse peale iseäralisi kohustusi panna, näit.: perioodilisi aruandeid ülewalwe ametnikule ettepanna oma elu üle, ülewalwe ametniku poolt määratud asukohas elama, oma elu ülespidamiseks

x) Beilage zu Mitt. d. I. K. V. XVI, lhk. 11 järg.

xx) Rosenfeld, op. cit. lhk. 218 järg.

ainult ausal wiisil sissetulekuid muretsema j.n.e.

Kohus võib ka teisi, oma heaksarvamise järgi walitud kohustusi kaebealuse peale panna.

Katseaja wältuse määrab kohus, silmas pidades, et see ei oleks mitte alla 1 aasta ja mitte üle kahekordse kordasaadetud süüteo eest seaduses ettenähtud karistuse kestwuse. Tähelepanemise wäärt on seaduse norm, et peale katseaja lõppemist, kui süütegija ennast selle kestwusel hästi ülespidanud on, arwatakse temale karistus ärakantuks (to be discharged as if he had been sentenced and served the same).

Ülewalwe ametnikud (probation officers) saawad nendele kindlaksmääratud ringkondade peale kubernereri poolt määratud. Ametnikkudel on politsei ohwitseri õigused. Nad on kohustud iga kaebealuse kohta, kelle kohta seaduse piirides tingitaw karistamatus tarwitusele võib saada wõetud, põhjalikku uurimist toime panema ja selle tagajärjest kohtule ettekandma, et selgusele jõuda, kas sellel juhtumisel tingitawa karistamatuse tarwitus soowitaw ja wõimalik on süüteo kui ka süütegija iseloomu tõttu. Peale tingitawa karistamatuse määramist on ametnikud kohustud, ülewalwet kaebealuse üle teostama ja iga kuu kohtule aruandeid ettepanema kaebealuse elu ja olu üle.-

Täiesti Inglise eeskujul on ülesehitud Kanada seadus tingitawa karistamatuse kohta 20. märtsist 1889 a. ^{x)}.

Lääne-Austraalia seadus 1 weebruarist 1892 a. selles suhtes erineb osalt oma emariigi eeskujust ^{xx)}.

x) Liszt op.cit. lhk. 19.

xx) Lenz op.cit. lhk. 118.

See seadus lubab tingitawat karistamatust tarwitusele wõtta kohtutes, niihästi enne kui ka pärast süüküsimuse otsustamist. Tähelepanu äratav selles seaduses eeskiri, et tingitawalt karistamatu õigustud on, katseaja kestwusel iga kriminaal- ehk tsiwiillasja wastu waidlema, mis asja puudutab, mille eest tema tingitawalt karistamatuks tunnistud sai (exceptio peremptoria).-

Omapärase korra tingitawa karistamatuse suhtes on loonud Queensland seadusega 6. oktoobrist 1886 aastal ^{x)}. Selle seaduse järgi wõib tingitaw karistamatus tarwitusele wõetud saada isiku kohta, kes n. n. wähema süüteo (minor offence) kordasaatanud on. Wähemaks süüteks (minor offence) nimetakse Queenslandis süütegu, mida karistakse alla 3 aasta karistustöö (penal servitute) ehk wangistusega. Isik, kelle kohta tingitaw karistamatus soowitaw oleks tarwitusele wõtta, ei tohi waremalt üle 3 kuu karistustöö ehk wangistusega karistud olla. Kui nimetud eeltingimised täidetud, pöörab kohus, peale karistuse määramist, tingitawa karistamatuse küsimuse otsustamisele. Katseaeg määratakse süüalusele mõistetud karistusaja suuruses, kuid mitte alla 12 kuu. Süüalune peab kohtule rahalist kindlustust andma, et tema ennast hästi ülespidama ja tarbekorral süüteo läbi kordasaadetud kahju äratasuma saab. Katseaja kestwusel on tingitawalt karistamatu kohustud, iga weerand aasta kohalikule kõrgema politsei ametnikule oma elukohta teatama, ühes sellega ülesandes, missuguses tegewuses tema sel

x) *Myer's Journal*, op. cit. lhk. 52 järg. ja Die Strafgesetzgebung der Gegenwart II, lhk. 324.-

ajal on. Niisama on tema kohustud, igal ajal poliitseiwoimude nõudmistel tõestama, et tema ennast ausa tööga toidab. Nende kohustuste mittetäitmisel, niisama ka juhtumistel, kui tingitawalt karistamatu katseajal uut süütegu kordasaadab, mis seaduse järgi raskema karistusega kui 1 kuu wangistusega ähwardud on, pööratakse endise otsusega mõistetud karistus täitmisele. Kui tingitawalt karistamatu ennast katseajal hästi ülespeab, langeb peale katseaja lõppu karistus täiesti ära ja endine otsus loetakse olematuks. Selle tõttu ei wõida uue süüteo kordasaatmise puhul peale katseaja lõppu endist otsust ja karistust arwesse wõtta, süüalust ei arwata retsidiwistikks ja, järjekult, wõib tingitaw karistamatus uuesti tarwitusele wõetud saada.- Kohustuste mittetäitmisel, kui endise otsusega mõistetud karistus täitmisele pööratakse, ei teostata karistust kauem kui määratud katseaja lõpuni. Kui selleks ajaks osa karistust kandmata jääb, siis wabastakse süüalune selle karistusosa ärakandmisest.

Victorias x) on 1890 a. seaduse järgi tingitawa karistamatuse kohta järgmine kord tarwitusele wõetud. Tingitaw karistamatus wõib tarwitusele wõetud saada ainult alaealiste (alla 21 aasta) kohta, kes süüteo kordasaatnud on, mille eest temale karistus määratakse, mis üle ei ulata 3 aastasest wangistusest, ja tingimisel, et süüalune waremalt wangistusega karistatud ei ole. Tingitawa karistamatuse määramise puhul peab kaebealune rahalist kindlustust andma hää ülespidamise wastu-

x) Strafgesetzgebung der Gegenwart II, lhk. 315 ja *Myefo pscubz*, op. cit. lhk. 59.

tuseks, ja katseaeg määratakse temale karistusaja suuruses, kuid mitte alla 12 kuu. Kui tingitawalt karistamatu katseajal autumat elu elab, kohtusse toodud mingi süüteo eest oma nime warjab ehk wale nime omab, niisama, kui temale uue kordasaadetud süüteo eest karistusena wangistus määratakse, pööratakse eelmine otsus täitmisele. - Süüalusele määratud karitusaeg ei lõppe mitte katseaja lõpuga, nagu seda Queenslandi seadus ettekirjutab, waid tema peab terwelt otsuses määratud karistust ärakandma. -

Eelmistel kahel seadusel on palju ühist (Löuna-Austraalia seadusega 1887 aastast x). Selle seaduse järgi võib isikut, kes waremalt üle 3 kuu wangistusega ehk karistustöödega karistatud ei ole, juhtumisel, kui temale kordasaadetud süüteo eest karistus määratakse, mis 2 aastasest wangistusest raskem ei ole, tingitawalt karistamatuks tunnistatud saada. Katseaeg määratakse karistusaja pikkuses, kuid mitte alla 6 kuu. Nagu Queenlandis, nõutakse rahalist kindlustust. Tingitawalt karistamatu peale pandud kohustuste mittetäitmine, niisama ka uue süüteo kordasaatmine, mille eest karistus üle ulatab ühekuulisest wangistusest, sunniwad kohust, endist otsust täitmisele pöörama, kuid ka siin ei wõi karistuse ärakandmise aeg kauem wältada kui katseaja lõpuni. -

Tingitawa karistamat use tarwitamise kord Uue Löuna Wallis'is (New South Wallis), mis seadusega 1894 aastast korraldud on, on sarnane eelpooltoodud seadustes kirjeldud korruga, iseäranis

x) Lenz op.cit. lhk. 118 järg.

Queenslandis makswa korraga ^{x)}. Eriti wõiks tähendada, et Uues Lõuna Wallisis wõib tingitawat karistamatust tarwitada kergemate süütegude puhul, seaduses ei ole aga äratähendatud ülem karistusmäär, mille juures tingitawat karistamatust wõiks tarwitada, waid see jääb kohtu otsustada. Tingitawat karistamatust ei wõi tarwitusele wõtta, kui isik on eelkaristud wangistusega ehk karistustöödega, kordasaadetud indictable offence puhul.-

Nagu eelpool tähendatud, tärkas tingitaw karistamatus Ameerikas esmalt Massachusettsi osariigis, kus tema seadusega 1878 a. tarwitusele wõetud sai. Kuid selle, kui ka 1880 a. seadusega ei lõppenud tingitawa karistamatuse arenemine Massachusettsis. 1891 a. seadusega laiendati probation officer instituut kõigi alamate kohtute peale ja lubati seda instituuti tarwitada ka kõrgemates kohtutes. 1897 a. seadusega wõimaldati määrata ka naisterahwaid probation officer'iks. Seadusega 1898 a. korraldati kakõigis kõrgemates kohtutes ülewalwe ametniku instituut ja seadusega 1900 a. pandakse kõigi ülewalwe ametnikkude tegewuse ühtlustus Massachusettsi wangimajade komissaari peale.

10 juulil 1900 aastal ilmus Massachusettsi seadus, mis tingitawa karistamatuse süsteemi muutis ^{xx)}. 1878 a. seaduse järgi wõis tingitawat karistamatust tarwitusele wõtta kaebealuste kohta, kelle süüküsimus äraotsustud oli, kuid kelle kohta karistuseküsimus lahtiseks oli jäänud. Teisiti

x) *Myeto poeub*, op. cit. lhk. 59 ja Lenz op. cit. lhk. 119 järg.

xx) *Myeto poeub*, op. cit. lhk. 49.

1900 a. seadus: selle järgi võidakse tingitawat karistamatust tarwitusele wõtta süüaluse kohta, kellele karistus juba määratud on, ehk, teisiti, karistuse täitmine pandakse tingitawalt seisma (the suspension of the execution of the sentence). Sellega omab Massachusetts osalt allpoolkirjeldud Prantsus-Belgia süsteemi tingitawa karistamatuse suhtes. Kuid probation officer'i instituut jääb alles, ja selle läbi erineb Massachusettsi uus kord Prantsus-Belgia eeskujust. 1900 a. seaduses tuleks weel äratähendada mõnda iseloomustawat joont. Nii võib tingitawat karistamatust tarwitada ka rahatrahwi määramise puhul ühes asekaristusewangistusega, rahatrahwi mittetasumise korral. Kuid katseajal on süüalusel õigus jäetud, igal ajal tema peale pandud rahatrahwi äramaksta ja selle läbi wabaneda weel järgi jäänud katseajast. Kohus võib, kui süüalune katseajal uue süüteo korda saadab, selle uue süüteo eest karistust määraes, endist otsust tingitawa karistamatuse kohta makswaks jätta, võib aga ka seda otsust ära muuta ja ühes uuega ka endist karistust täitmisele pöörata.

Löpuks tuleks Massachusettsi kohta tähendada, et 1901 a. mitmed üksikud seadused, mis tingitawa karistamatuse kohta wäljaantud olid, kokkukölasse wiidud said ja 1906 a. endine kord alaealiste kohta maksma pandi.

Mis puutub teiste Ameerika Uhisriikide osariikidesse, siis peab tähendama, et nende seadused tingitawa karistamatuse suhtes kõikides osades omawahel kokkukölas ei ole, kuid üldiselt tuleb tähendada, et nad osalt wana Massachusettsi

eeskuju järgi ülesehit^{ta}ud on, osalt uue Massachus-
setsi korra järgi. Iseloomustawaks jooneks jääb
siiski probation officer'i instituut, tema üle-
walwe funktsioonidega; kuid ka siin tuleb tähend-
dada, et 16 osariiki ^{x)} seda instituuti senini
tarwitusele ei ole wõtnud.

Teistest osariikidest tarwitawad üks osa ^{xx)}
probation officer'i instituuti ainult alaealiste,
mitte aga täieealiste kohta. Ka küsimust, missugu-
sel momendil kohus tingitawa karistamatuse haru-
tamisele astuma peab, ei lahenda osariikide seadu-
sed ühetaoliselt. Kuna üks wanemast korrast kinni
peab, mille tõttu tingitawa karistamatuse küsimus
enne karistusküsimust harutud peab saama ja tingi-
tawa karistamatuse määramise puhul karistus mää-
ramata jääb, tarwitawad teised ^{xxx)} uut korda
(nõnda nimetud French system), mille järel esmalt
karistus määratud saab ja sellele tingitawa ka-
ristamatuse küsimus järgneb; selle tõttu saab ka-
ristuse täitmine edasi lükatud. Mõne osariigi sea-
dus lubab ka mõlemaid korde tarwitada.

Lõpuks peab tähelpanu juhtima ühe uue, täiend-
dawa korralduse peale, mis New Yorki seadusega

x) Alabama, Arizona, Arkansas, Florida, Georgia,
Mississippi, Montana, Nevada, New Hampshire, New
Mexico, Lõuna Karolina, Lõuna Dacota, Oklohama, Texas,
Lääne Virginia ja Wyoming.

xx) Colorado, District of Columbia, Idaho,
Illinois, Jowa, Kansas, Kentucky, Maryland, Minnesota,
Missouri, Nebraska, Ohio, Oregon, Pensylvania, Rhode
Island, Tennessee, Utah, Washington ja Wisconsin.

xxx) Peale Massachussettsi weel Minnesota, Ver-
mont, Connecticut, Colorado, District of Columbia,
Idaho, Indiana, Maine, Missouri, Nebraska, Oregon,
Tennessee, Utah ja New York.

1910 aastast tarwitusele on wõetud ~~xx~~). Selle tõttu võib kohus ülewalwe ametniku peale panna eriuurimise toimetamise kaebealuse kohta, kes weel kohtu poolt mõistetud ei ole, kuid kelle süüteo asjast näha on, et tema kohta tingitawat karistamatust võiks tarwitusele wõtta. Wastawa kohtu eeskirjutuse põhjal on ülewalwe ametnik kohustud, selgitama kaebealuse iseloomu, tema endist elu ja seda ümbruskonda, milles kaebealune elas, niisama ka juurdlema neid asjaolusid, millede süütegu kordasaadetud on. Kõik korjatud andmed paneb ülewalwe ametnik kohtule ette, kes siis neid käsitab küsimuse otsustamisel, kas käesolewas asjas otsustarbekohane ja soowitaw on, tingitawat karistamatust tarwitusele wõtta, wõi mitte. Kirjeldud eriuurimise hää külg on see, et tema tõttu kohus enam-wähem kindlustud on juhusliku otsuse tegemise wastu tingitawa karistamatuse suhtes.

- - - -

IV.

Prantsusmaa oli, nagu eelpool juba tähendud, esimene Euroopa mannermaa riikidest, kes tingitawa karistamatuse küsimuse ülestõstis. Kahtlemata mõjus Prantsusmaal Inglise eesküju, ja hääd tagajärjed, mis Inglismaal sellest instituudist ^awõutatud olid, andsid tõuget, seda ka Prantsusmaal tarwitusele wõtta.

x) Лодуменки, Генерал окупации в Анжерском. Высш. Ман. Улф.
1912 № 9/10. лк. 108 järg.

wõtta.

Prantsuse sena^{ti} sai wastaw seaduse kawa senatori Béranger poolt 26.mail 1884 aastal sisse antud järgmise nime all: "Proposition de loi sur l'aggravation progressive des peines en cas de récidive et sur le atténuation en cas de premier délit" ^{x)}.

Nagu juba pealkirjast näha, puudutas seaduse kawa niihästi karistuste raskendamist kuriteo korramise puhul, kui ka karistuse kergendamist. Motiivides selle seaduse kawa juure toonitas Béranger, et esimestkorda wõiks karistust määrata sel näol, et see süütegija peale ainult moraallisel mõjuks, sest lühikeseajalise kinnipidamise moraaliline mõju on kahtlemata suurem, kui selle karistuse tõeline mõju tema täidesaatmise korral. Béranger poolt ette pandud seaduse eelnõu tarwitas 7 aastat komisjonides harutamiseks, enne kui see kawa seaduseks sai. Suurte wastuwaieluste peale waatamata, wõeti Béranger ettepanek wiimaks wastu ja see sai 26.märtsil 1891 a. seaduseks ^{xx)}.

Selle seaduse sisu on üldjoontes järgmine. Isikut, kes waremalt raske kuriteo wõi kuriteo eest karistud ei ole, wõidakse tingitawalt karistamatuks jätta, kui temale kordasaadetud süüteo eest karistus määratakse, mis wangistusest (l'emprisonnement) raskem ei ole. Et seaduses wangistuse ülemmäär tähendud ei ole, mille puhul tingitaw karistamatus tarwitusele wõetud wõib saada, tuleb ülemmääraks arwata seadusline wangistuse ülemmäär

x) Lenz op. cit. lhk. 133 järg.

xx) Mitt.d.I.K.V. III, lhk. 117 järg.

- 5 aastat. Katseaeg on seaduse poolt 5 aasta peale kindlaksmääratud. Kui tingitawalt karistamatu katseaja jooksul uut süütegu, mis vähemalt wangistusega karistakse, korda ei saada, loetakse esimene otsus mitte olnuks (la condamnation sera comme non avenue). Kui aga tingitawalt karistamatu katseajal uue süüteo, mis vähemalt wangistusega karistatakse, korda saadab, siis pööratakse ühes uues otsuses määratud karistusega ka endise otsusega määratud karistus täitmisele, ilma et neid koost^{ada}~~utaks~~.. Tingitawa karistamatuse määramine ei takista kohtu kulude ja kahjutasu sissenõudmist.

Seda seadust ei wõidud sõjakohtutes tarwitada. Kuid juba 1894 aastal ilmus seadus, mis tingitawat karistamatust ka sõjawäe nuhtlusseaduse peale laiendas ja lubas tingitawat karistamatust mitte üksi wangistuse puhul, waid ka sõjawäe erikaristuse "travaux publics" puhul tarwitusele wõtta^{x)}.

Tingitawat karistamatust puudutas ka 1893 a. Prantsuse uue nuhtlusseaduse kawa^{xx)}. Selles seaduseelnõus kawatseti tingitawa karistamatuse tarvist kitsendada, teda lubades ainult karistuste juures, mis üle 3 kuulise wangistuse ehk aresti ei ulata. Kuid nimetud eelnõu seaduseks siiamani saanud ei ole; sellega on Prantsusmaal weel praegu 1891 aasta seadusega sisseseatud kord tarwitusel.

Kuna Prantsusmaal tingitawa karistamatuse seaduse kawa tekkis 1884 aastal, wastuwõetud sai aga alles 1891 aastal, oli Belgia esimene Euroopa mannermaa riikidest, kes tingitawa karistamatuse

x) Liszt op. cit. lhk. 27.

xx) Mitt.d.I.K.V. IV. lhk. 177 järg.

omal maksma pani. Sellekohane seadus ilmus 31. mail 1888 aastal nime all "Loi établissant la libération conditionnelle et les condamnations conditionnelles dans le système pénal" ^{x)}. Mõõdamines, tuleb tähendada, et, nagu pealkirjast näha, Belgia esimene oli, kes seaduses termini "condamnation conditionnelle", mis waremalt teaduses tuntud ja tarwitud oli, tarwitusele wõttis.

Käesolew seadus on ülesehitud Prantsuse eeskujul, wäheste muudatustega. Tingitawat karistamatust ust wõib määrata isikule, kes waremalt raske kuriteo ehk kuriteo eest karistud ei ole; karistused üleastumiste eest ei wõeta arwesse. Teiseks tingimuseks on, et tingitawat karistamatust wõib määrata ainult süütegijale, kellele kohus on määranud karistust mitte üle 6 kuu wangistuse. Katseaeg määratakse kohtu poolt kindlaks, kuid mitte üle 5 aasta. Kui tingitawalt karistamatu katseaja kestwusel uue kordasaadetud raske kuriteo ehk kuriteo eest mõistetud ei saa, loetakse endine kohtu otsus kustunuks, wastasel korral pööratakse ühes uue karistusega ka endise otsusega mõistetud karistus täitmisele.

Waadeldes edasi teiste Romaani riikide seadusandlust tingitawa karistamatuse alal, paistab esmalt silma Luksemburgi seadus tingitawa karistamatuse kohta 10. maist 1892 a. ^{xx)} Nimetud seadus on, niisama nagu Belgia oma, Prantsuse eeskujul kokku seatud. Selle seaduse tõttu wõib tingitawalt karistamatust tarwitusele wõtta isikute kohta, kes

x) Rosenfeld, op.cit. lhk. 240 järg. ja Liszt op.cit. lhk. 22 järg.

xx) *Учреждение*, op.cit. lhk. 83 järg.

waremalt parandusmajaga (l'emprisonnement correctionnel) ehk raskemalt karistud ei ole. Katseaeg on seaduse läbi kindlaksmääratud: 2 aastat politsei karistuste puhul, 5 aastat parandusmaja määramisel. Kui tingitawalt karistamatu katseaja kestwusel uut süütegu korda ei saada, mis vähemalt wangistusega karistataw on, loetakse otsus kustunuks; ühes sellega kustutakse wastaw märkus karistusregistrist.

Eelpooltoodud seadust wõib tarwitada kõigis kodanlistes kohtutes, isegi wandekohtus. Erikohtutes, nagu sõjakohtutes, tingitawat karistamatust tarwitada ei wõida.

Itaalias tärkas nõudmine tingitawa karistamatuse tarwituselewõtmise kohta umbes ühel ajal Prantsusmaaga, kuid täitmist leidis see nõue palju hiljemalt. Itaalia nuhtlusseadus 1889 a. leidis tarwiliku olewat, küll kergemate karistuste asemel wõimaldada noomituse tarwitamist, kuid tingitawat karistamatust ei leidnud seadusandja soowitawa olewat tarwitusele wõtta. ^{x)} Teostamist leidis see instituut alles seaduses 26. juulist 1904 aastal ^{xx)}.

Selle seaduse põhimõtted on järgmised: isik, keda kordasaadetud süüteo eest karistatakse mitte raske mält, kui 6 kuulise kinnipidamisega karistusmajas (reclusione), kindluses (detenzione), wälja- saatmisega wõi arestiga, ehk ka rahatrahwiga, millele asekaristus on määratud mitte üle 6 kuu kinnipidamist, wõidakse tingitawalt karistamatuks lugeda. Alaealistele kuni 18 aastani, naisterahwastele ja raukadele üle 70 aasta on karistuse ülemmäär,

x) *Myeto Jones*, op. cit. lhk. 111 järg.

xx) *ibid.* lhk. 114 järg.

mille mõistmisel tingitawat karistamatust tarwitada võib, kahekordne (s.o. 12 kuud kinnipidamist). Tingitawa karistamatuse määramisel teeb kohus süüalusele tõsise hoiatuse (severo ammonimento) ja seletab temale, et uue süüteo kordasaatmise korral ka esimene karistus täitmisele pööratud saab. Katseaeg määratakse kohtu poolt kindlaks, kuid mitte üle 5 aasta ja mitte vähem, kui wastawa karistuse täitmise iganemise aeg. Kui süütegija katseajal uut süütegu korda ei saada, loetakse esimene otsus kustunuks. Wastasel korral, niisama ka juhtumisel, kui tingitawalt karistamatu katseajal teise süüteo eest, mis enne tingitawa karistamatuse määramist kordasaadetud oli, mõistetud saab, wõetakse tingitaw karistamatus tagasi ja mõlemad karistused pööratakse täitmisele. - Selle seaduse tõttu võib iga isik ainult ükskord tingitawalt karistamatuks tunnistud saada. -

1921 a. Itaalia uue nuhtlusseaduse kawa käsitleb tingitawat karistamatust IV peatükis ^{x)}. Selle kawa järgi võib tingitawat karistamatust tarwitada alaealiste kui ka täiealiste kohta. Alaealiste, 12-18 aastani, kohta, kui kordasaadetud süüteo eest mitte raskem sanktsioon ^{xx)}, kui liht eraldus 5 aastani, ~~ettenähtud~~ on. Täiealiste kohta võib tingitawat karistamatust tarwitada mitte raskemate sanktsioonide puhul, kui 2 aastat liht eraldust, niisama poliitilis-sotsiaal süütegude eest määrata-

x) Relazione sul progetto preliminare di Codice penale italiano (libro I), Roma 1921, lhk. 115 järg. (art. 78 - 81 ja 36).

xx) Kawa ei tunne karistusi, waid, ühendades neid kindlustusabinõudega (laiemas mõttes) nimetab neid sanktsioonideks.

wate sanktsioonide puhul, kui wiimased mitte üle 5 aasta kestwuse ei ole, ja lisasanktsioonide ameti keelu ja kodanliste õiguste kaotuse - puhul. Kõigi selle juures võib tingitawat karistamatust tarwitada ainult isiku kohta, kes waremalt kordasaadetud süüteo eest liht ehk raskele eraldusele mõistetud ei ole, olgugi, et wahepeal süüteo tagajärjed amnestia või rehabilitatsiooni tõttu kustunud on.

Katseaeg määratakse kohtu poolt kindlaks, kuid mitte alla 5 ja üle 10 aasta. Tingitaw karistamatus võib ainult üks kord iga isiku kohta tarwitusele wõetud saada; erandit võib teha üleastumise kordasaatmise puhul. - Tingitawalt karistamatu peale võib kohus, arwesse wõttes tema isiklisi, koduseid ja seltskondlisi wahekordi, erikohustusi panna. Nende erikohustuste hulka kuuluvad näit. kindla elukoha walik, öösise väljaswiibimise keeld, joogikohtades käimise keeld j.n.e.

Tingitaw karistamatus on igal juhtumisel ärrippuw asjaolust, et süüalune süüteo läbi kordasaadetud kahju ära tasub, kas täiel, või teatud aja jooksul osadena. - Kui tingitawalt karistamatu katseajal uut süütegu korda saadab, kui tema korduwalt oma kohustusi ei täida, ehk kahju määratud ajaks ära ei tasu, wõetakse tingitaw karistamatus tagasi, ja otsus pööratakse täitmisele. Otsuse täidesaatmine langeb ära, kui tingitawalt karistamatu katseajal korrapäralist eluwiisi ülesnäitab. -

Hispaania on tingitawa karistamatuse tarwitusele wõtnud seadusega 27.novembrist 1907 a. ^{x)}

x) Revue pén. XXXI lhk. 1343 järg.

Selle seaduse järgi võib tingitaw karistamatus tarwitusele wõetud saada süüaluse kohta, kellele kordasaadetud süüteo eest karistus määratud on, mis üle ei ulata raskest arestist (arresto mayor), kui tema waremalt karistamata on. Niisama võib tingitawat karistamatust tarwitada juhtumistel, kui rahatrahwi asemel kinnipidamine määrata tuleb. Tingitaw karistamatus ei puuduta lisakaristusi, kui nemad awalik-õiguslist iseloomu kannawad, näit. walimise õigus, õigus olla wandekohtunik j.n.e.

Tingitawa karistamatuse tarwitamine on kohuslik, kui kaebealune on nõrgendud wastutuswõimega ehk on alaealine, 9-15 aastani, ja on süütegu kordasaatnud arusaamisega; wiimasel juhtumisel tulewad alaealise kohta peale tingitawa karistamatuse, eriabinõud tarwitusele wõtta. Katseaja wältus määratakse kohtu poolt kindlaks 3 aastast kuni 6 aastani.

Tingitaw karistamatus ei wõi tagaselja otsuses määratud saada. Otsuse kuulutamiseks selles suhtes tuleb süüalune wäljakutsuda. Kui tema kahekordse kohtukutse peale otsuse wastuwõtmiseks ei ilmu, kaotab määratud tingitaw karistamatus oma jõu, ja otsuses määratud karistus pööratakse täitmisele. Alaealiste süüalustele otsuse kuulutamiseks kutsutakse ühes ka nende wanemad.

Katseajal seisab tingitawalt karistamatu wastawa kohtuwõimu ülewalwe all. Katsealusele on keelatud ilma kohtu loata oma elukohta muuta. Sellekohase loaga uute elukohta asunud katsealune on kohustud 3 päewa jooksul ilmuma uues elukohas kohusse, et ennast seal registreerida. Kui tingitawalt karistamatu katseajal uut süütegu kordasaa-

dab, pööratakse ühes uue karistusega ka endise otsusega määratud karistus täitmisele. Wöetakse teda katseajal wastutusele kordasaadetud süüteo eest, olgugi et otsus selles asjas peale katseaja lõppu tehtud saab, siiski pööratakse ühes uue karistusega ka endine täitmisele. Wastasel korral, s.o. kui tingitawalt karistamatu uut süütegu katseajal korda ei saada, kustutakse karistusregistris süüaluse kohta tehtud märkus maha, ja karistus langeb ära.-

Portugaalias wöeti tingitaw karistamatus tarwitusele seadusega 6. juulist 1893 a. ^{x)} Selle seaduse järgi wöib tingitawat karistamatust tarwitada isiku kohta, kes parandusmajasse (prisão correccional) mõistetud on, ühes ehk ilma rahaträhwita, kui tema waremalt raske kuriteo ehk kuriteo eest karistatud ei ole. Katseae^ag määratakse kohtu poolt, kuid mitte üle 5 ja alla 2 aasta. Kui tingitawalt karistamatu katseajal uut rasket kuritegu ehk kuritegu korda ei saada, loetakse endine otsus olematuks; wastasel korral pööratakse ühes uue otsusega määratud karistusega ka endine karistus täitmisele, ilma et karistused koostatud saaks. Tingitawa karistamatuse määramine ei takista kohtukulude ja kahjutasu sissenõudmist.-

Pöörates edasi Schweitsi seadusandluse waatlusele tingitawa karistamatuse alal, tuleb esmalt tähendada, et senini tingitaw karistamatus weel paljus kantonides tarwitusele ei ole wöetud. Nagu teada, ei ole Schweitsis siiamani üldkaristuseseadustkõige riigile, ehk küll niisuguse sea-

x) Strafgesetzgebung d. Gegenwart II, lhk. 530 ja *Нычѣпосеубс*, op. cit., lhk. 86 järg.

duse kawade suhtes pikemat aega juba töötatakse. Iga kantonis on maksew oma karistusseadus, ja mõned nendest on juba õige wananenud. Tingitaw karistamatus sai Prantsuse eeskujul Schweitsis tarwitusele wõetud, esmalt romaani kantonides.

Eeskujulikuks selles suhtes on saanud Genf. Seadusega 29. oktoobrist 1892 a. sai nimetud kantonis tingitaw karistamatus tarwitusele wõetud ^{x)}. Selle seaduse tõttu wõib tingitawat karistamatust tarwitada isiku kohta, kes waremalt Schweitsis ehk wäljamaal üldõiguslise süüteo eest wangistusega karistatud ei ole, ja kellele kordasaadetud süüteo eest wangistus ehk rahatrahw määratud on, kui süüalune selle abinõu wääriline paistab olevat, ja kui tema kindlaid tõendusid oma isiku ja elukoha suhtes kohtule ettepaneb. Katseaeg määratakse kohtu poolt 2 - 5 aastani. Kui katsealune wiimase ajajärgu kestwusel uue tahtlise, üldõiguslise süüteo kordasaadab, kas Schweitsis ehk wäljamaal, pööratakse endine otsus täitmisele. Wastasel korral loetakse karistus olematuks. - Seadusega 17. märtsist 1900 a. ja 16. weebbruarist 1904 a. on Genfis tingitawa karistamatuse suhtes vähemad muudatused tehtud. -

Kantonis Vaud on tingitaw karistamatus tarwitusele wõetud seadusega 13. maist 1897 aastal ^{xx)}. Selle seaduse järgi wõib isikut, kes waremalt Schweitsis ehk wäljamaal tahtlise süüteo eest, mis Vaud kantonaal karistusseaduse järgi karistataw on, wangistusega karistatud ei ole, juhtu-

x) Liszt op. cit. lhk. 34 ja *MyeTo pocyb*, op. cit. lhk. 85.

xx) *MyeTo pocyb*, op. cit. lhk. 98 järg.

misel, kui tema kordasaadetud süüteo eest kantoonis rahatrahwiga, wangistusega ehk karistusmajaga (néclusion) mitte üle 6 kuu karist^{ta} tud saab, tingitawalt karistamatuks tunnistatud saada. Sel puhul määratakse katseaeg 2 - 5 aastani. Tingitaw karistamatus ei takista kohtukulude kui ka kahjutasu sissenõudmist.

Määratud karistus loetakse olematuks, kui tingitawalt karistamatut katseaja jooksul uut tahtlist süütegu, mis kantonaal karistusseaduse järgi järgi karistataw on, korda ei saada. Wastasel korral pööratakse ühes uue süüteo eest määratud karistusega ka endine karistus täitmisele, ilma et mõlemaid koostada. Iga isikule võib ainult ükskord tingitawat karistamatust määrata.

Tingitawat karistamatust võib tagaselja otsustes tarwitada ainult sel juhtumisel, kui süüalusele seaduse järgi kohtu otsus kätteantud saab. Tingitawat karistamatust ei wõi tarwitada süütegude kohta, mis eriseadustes ehk Schweitsi riigiseadustes ettenähtud on, niisama ka fiskaal ja politsei eeskirjade rikkumiste puhul.

Kantoonis Valais (Wallis) on tingitaw karistamatus tarwitusele wõetud seadusega 23. maist 1899 aastal ^{x)}. Wiimase järgi võib kohus isikut, kes waremalt Schweitsis ehk wäljamaal raske kuriteo ehk kuriteo eest, mis ka kantonaal karistusseaduse järgi karistataw on, kinnipidamisega karistatud ei ole, tingitawalt karistamatuks tunnistatud saada, kui temale kordasaadetud süüteo eest karistus määratakse, mis üle ei ulata 12 kuulisest

x) *Myepoeneb*, op. cit. lhk. 100 järg.

kinnipidamisest wangimajas ehk karistusmajas (réclusion). Põhjused, mis kohust õigustasiwad, seda abinõu tarwitada, peawad otsuses äratähendatud olema. Tingitaw karistamatus ei wab asta süüalust kohtukulude ja kahjutasu maksmisest. Kui wiie aasta jooksul, kohtu otsuse päewast arwates, tingitawalt karistamatu uut süütegu korda ei saada, mille eest teda wangimajasse ehk karistusmajasse mõistetakse, kaotab endine kohtu otsus oma jõu. Wastasel korral pööratakse mõlemad karistused täitmisele, kus juures uue karistuse määramisel eeskirjad retsidiivi kohta tarwitusele wõetakse. Iga isik wõib ainult ükskord tingitawalt karistamatuks tunnistatud saada.

Kantoonis Ticino (Tessin) ilmus seadus tingitawa karistamatuse kohta 14. nowembril 1900 aastal^{x)}. See seadus määrab tingitawa karistamatuse suhtes järgmise korra. Isik, kellele wandekohus kordasaadetud süüteo eest karistusena määrab wangistust mitte üle 6 kuu ehk rahatrahwi mitte üle 500 frangi, wõib tingitawalt karistamatuks tunnistatud saada, kui tema waremalt Schweitsis ehk wäljamaal kinnipidamisega karistud ei ole. Tingitaw karistamatus ei takista kohtukulude ja kahjutasu sissenõudmist. Kui tingitawa karistamatuse tarwitust palub süüalune ehk tema kaitsja, siis tuleb enne selle küsimuse otsustamist prokuröri arwamine selles suhtes ära kuulata. Kui 5 aasta jooksul tingitawalt karistamatu uue kordasaadetud üldõiguslise süüteo (délit de droit commun) eest karistatud ei saa, loetakse endine otsus olematuks. Wastasel korral pööratakse mõlemad täitmisele.

x) *MyeTo ποινικη*, op. cit. lhk. 102 järg.

Freiburgi kantonis pandi tingitaw karistamatus maksma seadusega 9. maist 1903 aastal järgmisel kujul ^{x)}. Kuni 6 kuu wangistusega ehk rahatrahwiga karistatud isikut, kes waremalt kriminaal ehk paranduslist karistust (condamnation criminelle ou correctionnelle) kandnud ei ole, wõidakse tingitawalt karistamatuks tunnistada. Katseaeg on seaduse poolt fikseeritud wiie aasta peale. Kui tingitawalt karistamatu katseajal, 6 kuu jooksul, arwates päewast, millal kahjutasu suurus kindlaksteh tud sai, wiimase ära ei tasu, pööratakse enne määratud karistus täitmisele. Niisama pööratakse karistus täitmisele, kui tingitawalt karistamatu katseajal uue kordasaadetud süüteo eest kriminaalwõi paranduskaristusele mõistetakse. Sealjuures jääwad karistused koostamata.

Omapäraselt arenes tingitaw karistamatus Neufchatel'i kantonis ^{xx)}. 1889 aasta karistus seaduse kawasse oli sisse wõetud tingitaw karistamatus. See kawa sai seaduseks 12. weebruaril 1891 aastal. Selle seaduse §§ 400 - 403 käsitawad tingitawat karistamatust järgmisel kujul: isikud, kes alla 25 aasta wanad on ja esimestkorda lihtwarguse, pettuse wõi usaldusrikke kordasaatnud on, kus juures süüteo objekti wäärtus mitte üle 100 frangi ei ole, ja oma süü täielikult ülestunnistawad, wõidakse tingitawalt karistamatuks tunnistada. Sealjuures lükkab kohus otsusetegemise karistusküsimuse suhtes edasi, teeb süüalusele noomituse ja määrab

x) *Учебное пособие*, op.cit. lhk. 104.

xx) *Учебное пособие*, op.cit. lhk. 105 järg. ja Rosenfeld - Mitt. d.I.K.V. III, lhk. 116.

temale katseaja, mitte üle 3 aasta. Katseaja kest-
wuseks antakse tingitawalt karistamatu administra-
tiiv-wöimude walwe alla. Kui tingitawalt karista-
matu katseajal niisugust elu elab, mis tösistele
kaebtustele põhjust wöib anda, wöib Riigi nõukogu
(Conseil d'Etat), kui tema sellest teada saab, käsu
anda süüaluse kinniwõtmiseks ja kohtu toimetamiseks,
kus endise süüteo kohta lõpulikult otsus tehakse
ja wiimane täidesaadetakse. Kui tingitawalt karis-
tamatu katseajal korralikku elu elab, loetakse
peale katseaja lõppu tema süüdistusasi kustunuks;
kuid siiski arwatakse teda retsidivistiks, kui te-
ma 10 aasta jooksul peale esimest süütegu sarnast
uesti korda saadab.

Warsti peale eelkirjeldud seaduse maksmahak-
kamist selgus, et see otstarbekohatu on. Administra-
tiiv-wöimude ülewalwe näitas, et tema täitsa eba-
loomulik instituut oli. Sellepärast hakati pea uue
seaduse kawa tingitawa karistamatuse kohta wälja-
töötama.

Uus kawa sai seaduseks 28. märtsil 1904 aastal
ja on praegu weel jõus. Selle seaduse järgi wöib-
isikut, kellele kordasaadetud süüteo eest karistu-
sena wangistus, arest ehk rahatrahw määratud on,
tingitawalt karistamatuks tunnistada. Tingitaw ka-
ristamatus ei wöi tarwitusele wöetud saada: 1) ala-
ealiste asjus, kus süüaluseid alaealiste parandus-
majasse mõista tuleb, 2) itagaselja harutatud asja-
des, 3) asjades, mis üldschweitsi seadustes ette-
nähtud on, ja 4) isiku kohta, kes waremalt karis-
tusmaja (réclusion) wöi wangimajaga karistatud on.
Seadus määrab katseaja kestwuse kindlaks: wangi-
maja määramise puhul - 5 aastat, aresti ja raha-

trahwi puhul - 2 aastat. Lisakaristuste ja õiguste kitsenduste maks~~wus~~us oleneb peakaristuse jõust, kuid kohtumaksud ja kahjutasu jääb tingitawalt karistamatuses puudutamata. Kui tingitawalt karistamatu katse ajal uut süütegu korda ei saada, kustub karistus. Wastasel korral pööratakse esmalt esimene karistus täitmisele, ilma et seda teise karistusega koostada. Ka juhtumisel, kui tingitawalt karistamatu wäljamaal uue süüteo eest karistatud saab, saab kodumaal, niipea kui süüalune kättesaadaw on, esimene karistus täidesaadetud. Esimese karistuse iganemine uue süüteo puhul algab alles uue süüteo kohta tehtud otsuse päewast.

Kantoonis Bern on tingitaw karistamatus tarwitusele wõetud seadusega 20. maist 1907 aastal ^{x)}. Selle seaduse järgi wõidakse isikut, kes kordasaadetud süüteo eest kinnipidamisega mitte üle ühe aasta karistatud saab, tingitawalt karistamatuks tunnistada. Tingitaw karistamatus ei wõi tarwitusele wõetud saada isiku kohta, kes waremalt sise- ehk wäljamaal süüdlaseks tunnistatud süüteos, mis seaduses karistusmajaga (Zuchthaus) ähwardud on, wõi kes wiimaste 5 aasta jooksul sise- ehk wäljamaal süüdlaseks tunnistatud on süüteos, mis uue süüteoga üheliigiline ehk sarnane on. Tingitawat karistamatust wõib tarwitada ka juhtumises, kus eeldada wõib, et süüalusel määratud rahatrahwi asemel waesuse tõttu wangistust ehk awalikke töid asekaristusena kanda tuleb. Tingitawa karistamatuse määramisel tuleb kohtul arwesse wõtta süüaluse endist elu, kui ka asjaolu, kas süüalune on katsunud jõudu-

x) Zeitschr. f. d. ges. Strafrechtswissenschaft XXVIII, lhk. 522 järg.

mööda kordasaadetud kahju äratasuda.

Süüalusele, kes tingitawalt karistamatuks tunnistud saab, määratakse kohtu poolt katseaeg 2 - 5 aastani; ühes sellega wõidakse ka tingitawalt karistamatule kaitse-ülewalwet määrata. Peale selle wõidakse katsealusele peale erikohustusi panna, nagu näit. kohustus, kordasaadetud kahju äratasuda, alkohoolilistest jookidest loobuda j.n.e. Kui süüalune katseajal sise- wõi wäljamaal uue tahtlise süüteo eest kinnipidamisega karistud saab, wõetakse tingitaw karistamatus tagasi, ja endine karistus pööratakse täitmisele. Wiimasest wõib loobuda, kui uus süütegu tähtsusetu on. Wastasel korral, s.o. kui tingitawalt karistamatu katseajal uut süütegu korda ei saada, jääb endine karistus kandmatuks.

Tingitaw karistamatus puudutab ka lisakaristusi, kuid mitte rahatrahwi (kui lisakaristust), asjade konfiskeerimist ja joogimajas käimise keeldu (Wirtshausverbot), niisamuti ka kahjutasu maksu ja kohtukulusid.

Kantoonis Basel-Linn on tingitaw karistamatus maksma pandud seadusega 11. jaanuarist 1906 a.^{x)} Selle seaduse järgi wõib isikut, kes kordasaadetud süüteo eest (mitte aga politseilise üleastumise eest) wangistusega mitte üle 6 kuu, ehk rahatrahwi tasumata jätmise puhul wangistusega, kui asekaristusega, karistud saab. Tingitawat karistamatust ei wõi tarwitada isiku kohta, kes waremalt kantooni nuhtlusseaduses ettenähtud süüteo eest karistatud on. Tingitawa karistamatuse määramisel tuleb kohtul arwesse wõtta süütegija endist elu, tema kui

x) Zeitschr. f. d. ges. Strafr. XXVI lhk. 238 ja XXVII lhk. 723.

ka süüteo iseloomu ja asjaolu, kas süüalune on katsunud jõudumööda sündinud kahju äratasuda. Seadusega on kindlaksmääratud katseaja kestvus - 5 aastat. Kui selle aja jooksul tingitawalt karistamatu uue süüteo kordasaadab, mis kantonaal nuhtluseaduse põhjal karistataw on, wõetakse tingitaw karistamatus tagasi, ja endine karistus pööratakse täitmisele. Ainult juhtumisel, kus süütegu iseeneest tähtsuseta on, otsustab kohus, kas edasilükatud karistust täitmisele pöörata, wõi mitte. Loobub süüalune katseaja kestwusel uue süüteo kordasaatmisest, siis langeb ka esimese karistuse täidesaatmine ära.

Uleriiklise nuhtluseaduse wäljatöötamisel Schweitsis wöeti tingitawa karistamatuse instituut ka seaduse kawadesse. 1896 a. kawas ^{x)} kujunes tingitaw karistamatus järgmiselt:

Isik, kes waremalt Schweitsis ehk wäljamaal kuriteo eest kinnipidamisega karistatud ei ole, wõib juhtumisel, kui teda kordasaadetud süüteo eest kinnipidamisega mitte üle 6 kuu karistatakse, tingitawalt karistamatuks tunnistud saada. Seal juures tuleb kohtul ärakaaluda, kas süütegu mitte alatütel motiiwidel kordasaadetud ei olnud, kas süütegija oli tehtud kahju katsunud tasuda ja kas on põhjused eeldada, et süütegija edaspidi kuritegewusele ei andu. Seadus määrab katseaja kestwuseks 5 aastat. Kui süüalune katseajal uut süütegu korda ei saada, langeb endine karistus ära.

1903 a. kawas ^{xx)} on tingitawa karistamatuse

x) Art. 50.

xx) Art. 57 §§ 1 - 4 .

tarwituspiir laiendatud. Selle kawa järgi võib isikut, kes waremalt Schweitsis ehk wäljamaal kuriteo eest kinnipidamisega karistatud ei ole, juhtumisel, kui teda kordasaadetud süüteo eest karistakse kinnipidamisega mitte üle 1 aasta, tingitawalt karistamatuks tunnistada. Niisama, nagu eelmise kawa järgi, tuleb kohtul ärakaaluda, kas eeldusi selleks on, et süütegija kuritegewusest loobuma saab, ja kas süütegija kõiki võimalikku teinud on, et sündinud kahju häaks teha.

Tingitawa karistamatuse tarwitusele wõtmisel määratakse katseaeg 2 - 5 aastani; seal juures antakse süüalune harilikult kaitse-ülewalwe alla. Ainult iseäralised olud woiwad õigustada, ülewalwet ärajätma. Kohus võib süüaluse peale ka erikohustusi panna, näit. kohustada süüalust mingit ametit õppima, kohustada teda alkohooliliste jookide tarwitamisest loobuda j.n.e. Kui tingitawalt karistamatu katseajal uut tahtlist kuritegu kordasaadab ehk tema peale pandud erikohustusi korduwalt, ülewalwe-asutuse maanitsuste peale waatamata, ei täida - pööratakse endise otsusega määratud karistus täitmisele. Wastasel korral langeb karistus ära.

1908 a. kawa ^{x)} on tingitawa karistamatuse 1903 a. kawast muutmata ülewõtnud.-

Pöörates edasi Skandinaawia riikide seadusandluse waatlemisele tingitawa karistamatuse suhtes, leiame, et esimesena on selle instituudi ^{xx)} tarwitusele wõtnud seadusega 2 maist 1894a. Norra .

x) Art. 61 §§ 1 - 4 .

xx) Getz - Die Strafgesetzgeb.d.Gegenwart II lhk.468 ja Liszt op.cit. lhk. 36.

Selle seaduse järgi võib kohus isikut, kellele kordasaadetud süüteo eest karistusena on määratud wangistus või rahatrahw, tingitawalt karistamatuks tunnistada, arwesse wõttes süüaluse wanadust, tema endist elu, süüteo tähtsusetust ja, iseäranis, süüaluse põhjalikku ja puhtsüdamlist süü ülestunnistust. Niisama tuleb kohtul ärakaaluda asjaolu, kas süüalune on sünnitud kahju äratasunud, ehk seda vähemalt teha katsunud. Kui tingitawalt karistamatu 3 aasta jooksul uut tahtlist kuritegu korda saadab, millele karistusena määratakse wangistus, ehk aga rasket kuritegu kordasaadab, niisama, kui tema kohtu poolt määratud tähtaja jooksul ilma wabandawate põhjuste ta kahju ära ei tasu, pööratakse esimene karistus täitmisele.

Kui aga tingitawalt karistamatu eelnimetud ajajooksul uue ettewaatomata kuritegu kordasaadab, ehk ka tahtlist kuritegu, mis mitte wangistusega karistatud ei saa, siis otsustab kohus, kas tingitawat karistamatus~~e~~ esimese karistuse kohta tagasi wõtta, või mitte. Kohus, määrates süüalusele tingitawat karistamatust, peab temale äraseletama tingitawa karistamatuse tingimused ja tagajärjed ja, kui süüalune alla 21 aasta wana on, temale ühtlasi tööse hoiatuse tegema.

22. mail 1902 aastal sai uus Norra nuhtlusseadus wastuwõetud. Tingitawa karistamatuse suhtes seisab uus nuhtlusseadus 1894 aasta seaduse alustel wäheste eranditega ^{x)}. Lühidalt on uue seaduse põhijooned järgmised:

x) §§ 52-54. A. Urbye - Motive zum Entwurf eines Allg. Bürg.-Strafgesetzbuches für Norwegen, lhk. 156 j.

Kui kohus karistusena kordasaadetud süüteo eest määrab wangistust 3 kuuni, aresti mitte üle 6 kuu ehk rahatrahwi, võib tema ühes sellega süüalust tingitawalt karistamatuks tumistada, karistuse täitmist edasilükates. Seal juures peab kohus arwesse wõtma süüteo raskust, asjaolusid, millel süütegu korda saadeti, süüaluse wanadust, endist elu, süü ülestunnistamist, kahju tasumist j.n.e. Kui süüalune 3 aasta jooksul uut tahtlist süütegu korda saadab, wõetakse tingitaw karistamatus tagasi, ja endise otsusega määratud karistus pööratakse täitmisele. Niisama toimetakse määratud tähtajaks kahju tasumata jätmise puhul. Kui aga kahju tasumata jäi määratud tähtajaks süüalusest mitte ärarippuwatel põhjustel, võib kohus kas uut tähtaega kahjutasumiseks määrata, ehk seda kohustust täiesti ära jätta. - Kui uus süütegu ettewaatamata oli ehk, vähemalt, kui wangistusega karistatud saab, otsustab kohus, kas endist karistust täitmisele pöörata, ehk tingitawat karistamatust edasi kesta lasta. Kui tingitawalt karistamatu 3 aasta jooksul uut süütegu korda ei saada, loetakse endine karistus ärakantuks.

Ka selle seaduse kohta maksawad määrused kohtu seletuste kohta süüalusele tingitawa karistamatuse tagajärgedest ja tõsise hoiatuse kohta alaealistele süüalustele.

Tingitaw karistamatus sai 1902 aastal Norras tarwitusele wõetud ka sõjakohtutes x).

Peale eelpoolkirjeldud on Norras weel kaks

x) Norra sõjawäe nuhtl.seadus § 27.

isesugust instituuti tarwitusel, mis lähedas suguluses tingit awa karistamatusega on.

Esimene on korraldud seadusega 1 juulist 1887 a. ^{x)} - Selle seaduse järgi wöiwad süüdistajad organid ja politsei wöimud süütegudes ja politseilistes üleastumistes, mis igal juhtumisel mitte raskemalt, kui wangistusega karistatawad on, süüalustele enne asja kohtusse andmist rahatrahwi kahjusaaaja ehk riigi kasuks määrata. See määrus saab süüalusele kuulatud, kes 3 - 10 päewa jooksul wastawa wöimu määramise järgi teatama peab, kas tema selle otsusega rahul on. Mitteteatamine öigel ajal, niisama ka rahulolematuse awaldus toowad enesega asja kohtu kätte andmist. Sellel süüdistaja organi ehk politsei wöimu määrusel, millega süüalune rahul on, on kohtu otsuse jõud. - Ka selle instituudi kohta lubati seadusega 2.maist 1894 a. tingitawat karistamatust tarwitusele wötta.

Teine instituut on loodud seadusega 22.maist 1902 aastal ^{xx)}. Selle seadusega sai 1887 a. wälja antud kriminaal kohtupidamise seaduse § 85 kolmas punkt juure lisatud, mille järgi süüdistawad wöimud süüteo jälgimist mõnel juhtumisel ära jätta wöiwad. Kui arwata on, et awalikud huwid ei nõua teatud karistatawa teo jälgimist, iseäranis kui teo kordasaatmisest on palju aega juba möödaläinud, ehk kui süüteo kordasaatmisel iseäralised süüd pehmendawad asjaolud on, wöiwad süüdistajad wöimud süüteo asja jälgimist ilma kohtu otsuseta ära-

x) *Ныето посыле*, op.cit. lhk.95 järg. ja Katzenstein - Mitt.f.d.I.K.V. X, lhk. 163 järg.

xx) Mitt.f.d.I.K.V. XII j.l. Lisa lhk.11 märkus 3.

lõpetada. Seda asja lõpetamise määrust võib ka tingimisega ühendada, et kaebealune aja jooksul, mille kestvus vastava süüteo iganemise ajale peab vastama, igatahes aga üle 2 aasta ei või olla, uut tahtlist kuritegu või üleastumist korda ei saada.

Kõike kokkuvõttes selgub, et Norras tingitav karistamatus kolmes variantis tarwitusel on.

Daanis on tingitav karistamatus tarwitusele võetud seadusega 1. aprillist 1905 a. ^{x)} - Selle seaduse §§ 20-23 leiame tingitava karistamatuse käsitamiseks järgmise korra:

Kui kohus isikut kordasaadetud süüteo eest rahatrahwiga, wangimajaga ehk sunnitööga ^{xx)} karistab, võib esimene, arwesse võttes süüaluse wanadust, endist elu, süü ülestunnistust, süüteo objekti wördlewat wäärtusetust j.n.e., karistuse täitmist tingimisi edasilükata. Iseäranis tähtis on tingimine, et süüalune ennast kohustama peab, "moraalilise eestkoste alla anduda". Sellega püüab Daani teostada "probation system"i. Eeskosted korraldab Daanis kuulus ja laialulatawa tegewusega selts "Faengselshjaelpen", kelle liikmed selles tegewuses ametlikku iseloomu omawad.

Tingitava karistamatuse määramisega võib ühendada tingimist, et süüalune kohtu poolt määratud aja jooksul kahjusaajale kordasaadetud kahju äratasuks. Kui tingitawalt karistamatu 5 aasta jooksul uue tahtlise süüteo eest karistud saab raskemalt kui rahatrahwiga, pööratakse ka esimene

x) Mitt. f. d. I. K. V. XIII. j. 3 Lisa lhk. 14 järg.

xx) Eksiarwamiste ärahoidmiseks olgu tähendud, et Daanis on sunnitöö wangimaja taoline karistus, wältusega 12 päewast - 2 aastani, mis määratakse eriti tööpõlgtust ja laiskust wäljendawate süütegude kordasaatmise puhul.

karistus täitmisele. Wastasel korral jääb karistus ära, wiimane arwatakse ärakantuks, ja rehabiliteerimisega ühendatud tagajärjed astuwad tingitawalt karistamatu kohta jõusse, ilma et eraldi rehabiliteerituks tunnistamist waja oleks.

Kui tingitawalt karistamatu 5 aasta jooksul uue süüteo korda saadab, mille eest tema mõistetud saab alles peale eelnimetud katseaja lõppu, siis arwatakse endine otsus uues süüteoasjas süüd ras- kendawaks asjaoluks. Kui katseajal selgub, et tingitawalt karistamatu enne esimese otsuse tegemist weel teise süüteo kordasaatis ja see katseajal mõistmisele tuleb, siis võib kohus, kõike asjaolusid arwesse wõttes, kas mõlemaid karistusi täitmisele pöörata, tingitawat karistamatust tagasiwõttes ehk aga ka uues otsuses tingitawat karistamatust tarwitusele wõtta. Juhtumisel, kui tingitawalt karistamatu määratud aja jooksul kahju ära ei tasu, pöörab kohus määratud karistuse täitmisele, võib aga ka juhtumisel, kui kahju tingitawalt karistamatu poolt temast mitte ärarippuwatel põhjustel tasumata jäi, seda tingimust kas üsna ära jätta, ehk seisukorrale wastawalt muuta.

Kirjeldatud seaduse §§ 15 ja 16 korraldawad peaaesjalikult alaealiste kaswatus-paranduslisi abinõusid. Seal juures on tähelepanemisewäärt määrus, mis õigustab kohtuministert 14-18 alaealise kohta tõstetud süüdistust, mille eest ähwardaw karistus ei tõuse üle sunnitöö madalamate astmete, tingimisi langeda lasta. Seal juures määrab kohtuminister tähtaja, mis kauem ei wõi kesta, kui kaebealuse 21 aastaseks saamiseni. Kui alaealine selle aja jooksul uues kordasaadetud süüteos süüdlaseks tunnistud

saab, ehk eestkoste kohta seatud eeskirjade vastu eksib, võib esimene süüdistus uuesti ülestõstetud saada. Eestkosteid teostavad alaealiste kohta sellekohase eraseltsi liikmed, ehk ka teised selleks määratud eraisikud.

Rootsis sai tingitaw karistamatus tarwitusele wõetud seadusega 22. juunist 1906 aastal ^x). Nimetatud seadus on ülesehitatud Norra eeskuju järgi. - Isikut, kellele karistus määratakse, mis üle ei ulata 3 kuulisest karistusmajast (Zucht-haus) ehk 6 kuulisest wangimajast, wõidakse tingitawalt karistamatuks tunnistada. Wiimast ei wõi tarwitusele wõtta isiku kohta, kes wiimase 10 aasta jooksul karistusmajasse ehk wangimajasse mõistetud sai, ehk kes sel ajal neid karistusi kandis.

Tingitawa karistamatuse määramisel tuleb kohtul arwesse wõtta süüaluse endist elu, asjaolusid, mis teda tõukasid kuritegewusele, süü ülestunnistamist, kahju tasumist, noorust j. n. e.

Ka juhtumisel, kus määratud rahatrahwi asemel tuleb asendada wangistust, võib tingitawat karistamatust tarwitusele wõtta. Katseaeg on seaduse poolt kindlaksmääratud 3 aasta peale. Kui tingitawalt karistamatu katseajal uut süütegu kordasaadab, mille eest karistusmajaga ehk wangimajaga karistatakse, wõetakse tingitaw karistamatus tagasi, ja endine karistus pööratakse täitmisele. - Ka teiste süütegude puhul, mis kergemaid karistusi kui eeltähendud enesega kaasa toowad, võib tingitaw karistamatus tagasiwõetud saada.

x) Zeitschr. f. d. gesamte Strafrechtswiss. XXVIII lhk. 526 j.

kui uus süütegu isiklikult seotud on endisega, ehk kui mõlemad süüteod ühte iseloomu kannavad. - Kui tingitawalt karistamatu katseajal uut süütegu korda ei saada, langeb endine karistus ära. - Tingitawat karistamatust ei wõi tarwitada sõjawäe nuhtlusseaduse käsitamisel, niisama ka süütegudes trükiseaduse wastu.

Kirjeldud kord tingitawa karistamatuse suhtes sai põhjalikult muudetud seadusega 28. juunist 1918 a. Wiimast seadust tuleb üheks põhjalikumaks tingitawa karistamatuse alal tunnistada. Põhijooned on lühidalt järgmised:

Süüalusele, kes kordasaadetud süüteo eest sunnitööga mitte üle 6 kuu, wangimajaga mitte üle 1 aasta ehk rahatrahwiga, kui wiimase määramisel eeldada wõib, et süüalune seda waesuse tõttu tasuda ei jõua ja see wangistuseks ümbermuudetud saab, karistatakse, wõib kohus karistuse täitmise tingimisi edasilükata. - Tingitawat karistamatust ei wõi tarwitada isiku kohta, kes wiimase 10 aasta jooksul kordasaadetud süüteo eest sunnitööga ehk wangimajaga karistud on ehk need karistused temale määratud on. Niisama ei wõi tingitawat karistamatust tarwitada süütegudes trükiseaduse wastu.

Katseaeg määratakse kohtu poolt kindlaks, sunnitöö ja wangistuse puhul kuni 3 aastani ja rahatrahwi puhul kuni 1 aastani. Katseaja kestwuseks määratakse süüalusele ülewalwe. Selle ülewalwe ametniku peaülesandeks on ^{süüaluse} ülespidamise järele walwata ja tema parandusele kaasaaidata. Kui kohus aga leiab, et eeldada wõib süüaluse paranemist ilma ülewalweta, wõib tema ülewalwe määramisest loobuda. Tingitawalt karistamatu on kohus^{ta} tud.

ülewalwe ametnikule oma elukohta teatama, wiimase nõudmise peale tema juure ilmuma, kirjalikka teateid oma elu kohta andma, ülewalwaja noomitusi ja nõuandeid ärakuulama. Süüalune ei tohi ilma ülewalwaja teadmata ja wiimaselt nõu küsimata omast teenistuskohast lahkuda. Kui tingitawalt karistamatu ja ülewalwaja ühes kohas ei ela, võib wiimane ühe selleks kohase isiku omale abiliseks määrata, kes siis õigustud on, ülewalwaja kohustusi täitma. Ülewalwet tuleb nii teostada, et seal juures süüalune mitte üleüldise tähelepanu osaliseks ei saa.

Ülewalwaja seisab alama kohtu ehk iseäralise ülewalwe kohtu (võrdnadsdomstol) kontrolli ja korralduste all. Sellele kohtule tulewad tingitawa karistamatuse määramisel ka süüaluse kohta käiwad aktid ehk wiimase ärakirjad saata.

Kui 6 kuud katseajast möödaläinud on, võib nimetud kohus korraldust teha, et tingitawalt karistamatu ülewalwe alt wabastatud saaks, kui eeldada võib, et süüalune ka ilma ülewalweta paraneb.

Kui tingitawalt karistamatu katseaja kestwusel uue süüteo kordasaadab, ja tema selle eest sunnitööga ehk wangimajaga karistatud saab, wõetakse tingitaw karistamatus tagasi. Saab aga uue süüteo eest kergem karistus määratud, siis võib kohus tingitawa karistamatuse tagasi wõtta. Nii-sama võib tingitaw karistamatus tagasiwõetud saada, kui süüalune tema peale pandud kohustusi ei täida. Wiimasel juhtumisel võib aga kohus ka tingitawa karistamatuse tagasiwõtmise asemel katsealusele hoiatust anda. Igal juhtumisel tuleb kohus enne tingitawa karistamatuse tagasiwõtmist ehk hoiatuse andmist katsealuse seletusi ärakuu-

lata. Kohtu otsuste kohta tingitava karistamatuse tagasiwõtmises ja karistuse täitmisele pööramises võib süüalune edasikaebada harilikus korras.

Kui süüalune katseajal kõiki kohtu poolt tema peale pandud kohustusi täidab ja uut süütegu korda ei saada, langeb katseaja lõpul endine karistus ära.

Et kohtus kaebaluse mõistmisel tingitava karistamatuse küsimust ülestõsta ja andmeid warakult juba saada süüaluse isiku ja tema elu ning olude kohta, milledes süütegija süütegu kordasaatnud oli, normeerib käesolew seadus uue korra - erieeluurimis- toimetuse süüaluse kohta. - Kui politsei ehk süüdistajad wõimud kedagi kordasaadetud süüteo puhul wahi alla wõtawad, ja kaebalust selle süüteo eest ähwardab karistus mitte üle 6 kuu sunnitöö ehk 1 aasta wangimaja, eriti kui kaebalune oma süü ülestunnistab ja kõik seaduslikud eeltingimused tingitava karistamatuse määramise wõimaluseks olemas on, teatawad nimetud wõimud sellest wiibimata wastawa kohtule, kelle esimees korralduse teeb iseäralise eeluurimise algamiseks. Kohtu esimees võib ka omal algatusel, kui tema leiab, et harutusele tulewas asjas tingitava karistamatuse küsimus ülesse võib tõusta, nimetatud eeluurimist korraldada. Selleks otstarbeks saab kohane isik määratud, kes nõus on, seesugust eeluurimist oma peale wõtma. Wiimane peab kohtule wõimalikult pea oma tegewusest aru andma ja kohtu kutse peale kohtusse ilmuma, tarbekorral ka oma eeluurimist täiendada. Igakordse töö kui ka kulude tasu saab eeluurija kohtu poolt. Kohus võib tingitava karistamatuse küsimust kui ka eeluurimisel selgunud andmeid läbiwaadata ja haru-

tada kinnisel kohtuistungil, kui tema seda otstarbekohase leiab olevat.

Eelkirjeldud seadusele on juurdeliselatud eeskirjad erieeluurimise ja ülewalwe kohta.

Iseäranis huwitaw on esimene instruksioon, erieeluurimise kohta, sest see käsitab uut abinõu tingitawa karistamatuse küsimuse lahendamiseks kohtus. Esmalt on eeluuriija kohustud, selgitama kaebealuse iseloomu ja tema isiklisi wahekordi, et selgusele jõuda, kas tingitawa karistamatuse käsitamine selle isiku kohta tema parandusele wõiks wiia. Selleks peab eeluuriija kaebealusega tutwunema, teda kodusse waatama minema ja tema lähemal seiswate isikute kui ka sugulastega läbirääkima, et teatud pilti kaebealuse kodusest elust ja olust saada. Eeluuriijal tuleb kõiki wõimalikuid andmeid kaebealuse kohta koguda awalikkudest kui ka eraasutustest ja ühingutest. Kui kahtlus tekib, et kaebealne kehaliselt wõi hingeliselt haige on ehk kehawigade all kannatab, tuleb eeluuriijal kaebealuse kohta, kui see wõimalik on, muretseda arsti tunnistus. Kõike kogutud andmeid käsitades, täidab eeluuriija temale kohtu poolt antud formulaari, nii et kogutud andmetest wõimalikult täielisem pilt kaebealusest oleks.

Ülewalwaja kohta käiwast instruksioonist on näha, et wiimane esmalt, kui tingitaw karistamatus jõusse astub, süüalusega isiklikult läbirääkima peab, temale äraseletades tingitawa karistamatuse mõistet ja sisu, kohustusi, mis süüalune katseajal täitma peab, ja tagajärgi, mis kohustuste mitetäitmisest järgneda wõiwa. Ülewalwaja on kohustud, süüalust wiimase kodus ülesotsima, temale ligemal

seiswate isikutega läbirääkima, et süüaluse elu ja oluga tutwuneda. - Kui katsealusel teenistus on, tuleb ülewalwajal ka tööandjaga läbirääkida, teateid kogudes süüaluse töötahtmise ja wõimaluste kohta. Kui süüalune tööta on, peab ülewalwaja kõiki wõimalusi ärakasutama, et süüalusele tööd muretseda. Kõige katseajal peab ülewalwaja katsealust juhatama ja teda toetama teo kui ka nõuga, et süüalusele wõimaldada, tema peale pandud kohustusi täita. Eriti alaealise süüaluse kohta peab ülewalwaja katsuma kaasaadata, et süüalusel tööst wabal ajal kasulik ja häa meelelahutus oleks. Kui alaealise süütegija kodus niisugune olukord walitseb, et see kordasaadetud süüteole wõiks ahwatleda ehk kaasaadata, peab ülewalwaja katsuma, neid tingimisi tema kodus elus kõrwaldada.

Ulewalwaja peab katsuma, katsealuse usaldust wõita oma häatahtlikkuse ja wastutulelikkusega, kuid oma ülesandeid peab ülewaataja tarwiliku kindlusega läbiwiima. - Kõige selle juures peab ülewalwaja selle eest hoolitsema, et süüaluse, kui tingitawalt karistamatu isiku seisukord mitte üldise tähelpanu osaliseks ei saa. - Ulewalwaja peab katsealust wiimase kodus waatamas käima esimestel neljal nädalal vähemalt ükskord nädalas, pärastpoole pikemates wahedes. Süüaluse käes olewa ülewalweraamatu tähendab ülewalwaja igakord oma märkused, kui tema süüalust waatamas käib. Wähemalt iga kolme kuu järel peab ülewalwaja wastawa kohtule kirjaliku aruande katsealuse ülespidamise kohta saatma, ülestähendades waatamaskäimise arwu waheajal kui ka asjaolusid, mis tema katsealuse kohta tähelpannud on ja mis kohtule tähtsad wõiksid

olla. Kui süüalune teise elukohta asub, peab ülewalwaja sellest wiibimata kohtule teatama, niisama juhtumisel, kui ülewalwajal mõne tõsise põhjuse tõttu võimata on ülewalwet jätkata.

Soomes on tingitaw karistamatus tarwitusele wõetud seadusega 20. juunist 1918 a. järgmisel kujul:

Isikut, kes wiimase 10 aasta jooksul karistusmajaga ehk wangimajaga üle 6 kuu karistatud ei ole, wõidakse juhtumisel, kui teda kordasaadetud süüteo eest mõistetakse kinnipidamisele mitte üle 1 aasta ehk määratakse rahatrahw, tingitawalt karistamatuks tunnistada. Seal juures määrab kohus katseaja 2-5 aastani. Tingitawa karistamatuse määramisel tuleb kohtul arwesse wõtta süütegija endist elu, niisama ka tema ülespidamist peale süüteo kordasaatmist ja, iseäranis, kas süütegija on katsunud sündinud kahju häaks teha. Tingitawat karistamatust ei wõida tarwitada ametialalistes süütegudes.

Määrates tingitawat karistamatust, wõib kohus kahju äratasumiseks süütegijale eritähtaega määrata. Kui tingitawalt karistamatu katseajal uue tahtlise süüteo korda saadab, mille eest teda karistusmajasse ehk wangimajasse mitte alla 3 kuu mõistetakse, wõetakse tingitaw karistamatus tagasi, ja endine otsus pööratakse täitmisele. Kui kohus uue süüteo eest kergema, kui eelpooltähendatud karistuse määrab, jääb kohtu otsustada, kas endine otsus täitmisele pöörata, wõi mitte. Kui tingitawalt karistamatu katseajal joomisele ehk kõlbmata elule andub, wõib kohus tingitawat karistamatust tagasi wõtta. Niisama wõidakse tingitaw karistamatus tagasi wõtta, kui leitakse, et tingitawalt karistamatu määratud tähtajaks oma hooletuse läbi kahju äratasunud ei

ole. Kohus võib aga ka wiimasel juhtumisel, kõike olusid arwesse wõttes, tingitawalt karistamatud kahjutasumise tingimusest wabastada. Kui tingitawalt karistamatu katseajal teise süüteo eest mõistetud saab, mis tema enne katseaja määramist kordasaatnud oli, siis tuleb kohtul mõlemaid karistusi koostada ja uue, koostatud karistuse kohta otsustada, kas selle täitmist tingimisi edasilükata, või mitte. Kui tingitawalt karistamatu ennast katseajal hästi ülespeab, loetakse wiimase lõpul karistus kustunuks. Niisama kustuvad ka õiguste kitsendused, mis karistusega ühenduses olid.

Eestis on seadus tingitawa karistamatuse kohta wastuwõetud Asutawa Kogu seadusandlise delegatsiooni poolt 2. juulil 1920 a. ^{x)} - Selle seaduse sisu on järgmine:

Kohus võib isikut, kes waremalt arestist raskemat karistust kandnud ei ole, tingimisi süüdlaseks mõista juhtumisel, kui temale kordasaadetud süüteo eest karistus määratakse, mis üle ei ulata 6 kuulisest kinnipidamisest kindluses, türmis ehk arestis. Seal juures ei tohi ka süüalust ähwardaw karistus (seaduslik karistuse ülemmäär ilma süüdlaskendawate asjaoludeta) üle ulatada 1 aasta ja 6 kuulisest kinnipidamisest kindluses, türmis ehk arestis. Tingitaw karistamatus võib iga isiku kohta tarwitusele wõetud saada ainult üks kord.

Kohtul, määrates tingitawat karistamatust, tuleb arwesse wõtta süüaluse endist elu. Iseäranis soowitab seadus tingitawa karistamatuse tarwitamist alaealiste kohta. Süüalusele määratakse katseaeg

x) Riigi Teataja 1920 a. № 119/120.

kuni 3 aastani, ja temalt wõetakse lubadus, kuritegewusest loobuda. Kui tingitawalt karistamatu katseajal uue süüteo kordasaadab ja temale karistus määratakse, mis arestist raskem on, siis pööratakse ühes uue karistusega ka endine täitmisele. Kui uus karistus arestist üle ei ulata, siis otsustab kohus, kas endise otsusega määratud tingitaw karistamatus tagasi wõtta, wõi mitte. Tingitaw karistamatus ei takista kohtukulude ja kahjutasu maksu sissenõudmist, niisama ka konfiskeeritud asjade ärawõtmist.-

Hollandis on tingitaw karistamatus alaealiste kohta tarwitusele wõetud seadusega 12. weebbruarist 1901 aastal ^{x)}. Selle seaduse järgi wõidakse alaealisi kuni 18 aastani kinnipidamise karistuste asemel paranduskooli (tuchtschool) asetada, seda ühendada noomitusega kohtus, ehk ka üksi noomitust määrata. Nende mõlemate abinõudega on ühendud katseaeg 1-2 aastani. Kui alaealine katseajal uut süütegu korda saadab, loetakse katse rikutuks, ja algkaristus astub jõusse. Kuid ka wiimasel juhtumisel on kohtul õigus, kui tema seda otstarbekohaseks peab, uut katseaega määrata.

Täisealiste kohta on tingitaw karistamatus Hollandis maksma hakkanud seadusega 13. detsembrist 1915 aastal ^{xx)}. Selle seaduse põhimõtted on järgmised:

Isikut, keda kordasaadetud süüteo eest karistatakse wangimajaga mitte üle 1 aasta ehk arestiga, sissearwatud ka rahatrahwi wahetaw arest, wõidakse tingitawalt karistamatuks tunnistada. Niisama wõi-

x) Liszt op.cit. lhk. 38.

xx) Wetbock van Strafrecht. §§ 14-a - 14-k.

dakse tingitawat karistamatust tarwitusele wõtta rahatrahwi wõi konfiskatsiooni määramise puhul, kui eeldada on, et need karistused süüalust wäljapääsemata raskesse seisukorda panewad.

Katseaeg määratakse kuritegude ja raskemate üleastumiste puhul kuni 3 aastani, teiste üleastumiste puhul - kuni 2 aastani. Kohus wõib süüalusele kohuseks teha, kordasaadetud kahju osalt wõi täielikult äratasuda ajajooksul, mis igal juhtumisel katseaegast lühem peab olema. Niisama wõib raskemate üleastumiste puhul, mille eest wangimaja üle 2 kuu ehk arest määratud on, süüaluse peale erikohustusi tema ülespidamise ja tegewuse suhtes panna. Need tingimised ei tohi poliitilist ega usulist wabadust kitsendada.

Tingitawalt karistamatu peale pandud kohustuste täitmise järgi walwab kohtuministeerium. Kohus wõib süüalusele ka ülewalwajat määrata, kui see otstarbekohane paistab olewat. Kui selgub, et süüalune tema peale pandud kohustusi ei täida, ehk tema katseajal uue süüteo eest karistud saab, teatab kohtuministeerium sellest wastawa kohtule. Kohus kutsub süüalust ette ja harutab asja kinnisel istungil, wõib aga ka süüaluse palwe peale awalikul kohtuistungil seda asja harutada. Otsustamisele kuulub küsimus, kas edasilükatud kohtu otsus täitmisele pöörata, tingitawat karistamatust tagasiwõttes, wõi mitte. Wiimasel juhtumisel wõib kohus katseaega pikendada, kuid mitte rohkem, kui poole seadusliku katseaja ülemmäärani. Kohus wõib ka uut ülewalwajat nimetada ehk süüalusele hoiatust anda. Kõigi nende küsimuste harutamiseks saawad kohtusse tarwilikud tunnistajad ja eksperdid kutsutud, süüalune wõib

omale kaitsja wõtta. Kohtuministeeriumi esitaja wõt-
tab nendest kohtuistungitest osa ja wõib oma sele-
tusi ja arwamisi asja kohta anda. Kohtu otsuste
peale nendes asjus edasikaebtust ei ole; otsuste
täitmiste eest hoolitseb kohtuministeerium.

Saksamaa omas täies ulatuses ei ole siiamani
weel tingitawat karistamatust tarwitusele wõtnud.
Et aga wähegi rahustada juba 1888 aastast ikka ela-
wamaks tõusnud nõudeid tingitawa karistamatuse jär-
gi, on seal üks aseaine tarwitusele wõetud. See on
nõnda nimetud tingitaw armuandmine ((bedingte Begna-
digung) ^{x)}.

See instituut korraldab karistuse täitmise
edasilükkamist kohtuministri korraldusel, ühes ka-
tseaja määramisega. Wiimase lõpul, kui süüalune
ennast hästi ülespidanud on, antakse kõrgema riigi-
wõimu poolt süüalusele armu, nii et karistus ära-
kandmata jääb. See instituut sai 1895 -- 1899 aasta-
tes üksikutes Saksa osariikides tarwitusele wõetud,
pärast aga, 1906 aastal üleriikliselt korraldatud.

Teatawasti algasid 1905 aastal Saksamaal ette-
walmistused uue nuhtlusseaduse wäljatöötamiseks.
Kõikides senini wäljatöötatud nuhtlusseaduse kawa-
des on tingitaw karistamatus aset leidnud. Esmalt
1909 a. eelkawas (§§ 38-41) järgmisel kujul ^{xx)};

Isik, kes kordasaadetud süüteo eest karistud
saab mitte raskemalt, kui 6 kuulise wangimajaga ehk
arestiga, kui tema waremalt raske kuriteo ehk kuri-
teo eest kinnipidamisega karistatud ei ole, wõib
tingitawalt karistamatuks tunnista^{ta}tud saada. Sel pu-

x) Liszt op. cit. lhk. 45 järg.

xx) Vorentwurf zu einem Deutschen Strafgesetzbuch. 1909. Begründung. lhk. 130 järg.

hul määratakse kohtu poolt katseaeg - raske kuriteo ehk kuriteo kordasaatmisel-2-5 aastani, üleasutumise kordasaatmisel-1-2 aastani. Tingitawat karistamatust võib tarvitada, kui asjaolude ja süüaluse endisest elust selgub, et süüalune õigustud paistab olevat, nimetud kergendust saama, ja kui loota on, et süüalune paraneda võib ka ilma karistuse ärakandmata.

Peaasjalikult soovitatakse tingitawa karistamatuse tarvitamist alaealiste kohta, teda võib aga tarvitada ka täisealiste kohta.

Kui süüalune katseaja kestwusel uue seaduse jõusse astunud kohtu otsusega raske kuriteo ehk tahtlise kuriteo eest kinnipidamisele mõistetud saab, ehk kui tema ennast katseajal halvasti ülespeab, wõetakse tingitaw karistamatus tagasi ja karistus pööratakse täitmisele. Kui tingitawalt karistamatu katseajal mõnda teist, kergemat süütegu korda saadab ehk kergema karistusele, kui kinnipidamine, määratud saab, uus süütegu aga iseenesest wördlemisi tähtsuseta on, siis jääb kohtu otsustada, kas esimese süüteo puhul määratud tingitawat karistamatust tagasi wõtta wõi mitte. Kõik eelpooltoodud eeskirje tarwitatakse ka juhtumisel, kui selgub, et süüteo eest määratud rahatrahwi asemel tuleb kinnipidamist tarwitamisele wõtta.

Peale eelnimetud uue nuhtlusseaduse eelkawa ilmus nõnda nimetud wastukawa, kriminaalõiguste adlaste, professorite Kahl, Liszt, Lilienthal ja Goldschmidt'i poolt wäljatöötatud. Ka selles kawas on tingitaw karistamatus §§ 92-94 ja 354 käsitusel^{x)}.

x) Kahl, Liszt, Lilienthal u. Goldschmidt. Gegenentwurf zum Vorentwurf eines deutschen Strafgesetzbuches, 1911, Begründung, lhk. 122 järg. ja 328.

Seistes üldiselt selles küsimuses eelkawa alustel, muudab wastukawa siiski üksikasju selles suhtes.

Esmalt määrab wastukawa, et tingitaw karistamatus wõib tarwitusele wõetud saada rahatrahwi määramise puhul, ilma et asekaristuse tarwidus ilmsiks oleks tulnud. Leitakse otstarbekohase olewat, põhimõttelikult kaitse-ülewalwet (Schutzaufsicht) sunduslikuks teha, jättes aga kohtule wõimalust, iseäralistel põhjustel sellest loobuda; erand on tingitawa karistamatuse määramine üleastumiste puhul - sel juhtumisel seadus kaitse-ülewalwet ette ei kirjuta.

Edasi, wastupidi eelkawale, ei toonita wastukawa tingitawa karistamatuse soowitawust peasjalt alaealistele. Iseäranis tähelpanemise wäärt on asjaolu, et wastukawa ei tunne tingitawa karistamatuse tingimata tagasiwõtmist, waid jätab selle küsimuse kohtu otsustada igal üksikul juhtumisel.

Järgmine, 1913 a. kawa teeb mõnda muudatust tingitawa karistamatuse suhtes ^{x)}. Selle seaduse kawa järgi wõib isikut, kes sisemaal waremalt raske kuriteo ehk kuriteo eest kinnipidamisega karistud ei ole, kui tema kordasaadetud süüteo eest wangimajaga, kindlusega (Einschliessung) ehk arestiga mitte üle 6 kuu karistatud saab, tingitawalt karistamatuks tunnistada. Seal juures määrab kohus kaitseaja - üleastumise puhul 1-2 aastani, teiste süütegude puhul 2-5 aastani. Tingitawa karistamatuse määramisel peab kohus arwesse wõtma mitte üksi süüaluse iseloomu ja tema isiklisi olusid, waid ka

x) Entwurf der Strafrechtskommission (1913) in Entwürfe zu einem Deutschen Strafgesetzbuch, Berlin 1920, lhk. 23 järg. (§§ 74-78).

süüteo kordasaatmise motiive, iseäranis aga seda, kas süüalune on katsunud tehtud kahju jälle hääks teha.

Peale katseaja lõppu otsustab kohus, kes tingitawa karistamatuse määras, kas süüalune hää ülespidamisega katseajal karistuse ärajätmist ärateenitud on, wõi sunnib tema ülespidamine endist otsust täitmisele pöörata. - Ka enne katseaja lõppu wöib kohus, kui tema teateid saab katsealuse halwa ülespidamise kohta, otsustada karistust täitmisele pöörata.

Kui tingitawalt karistamatu katseajal uue süüteo korda saadab, wöib kohus, kas endise karistuse ühes uue määratud karistusega täitmisele pöörata, ehk aga, kui uus otsus wöimaldab tingitawat karistamatust tarwitusele wötta, s. o. wastab kõigile seaduslikudele nõuetele selles suhtes peale eelkaristuse nõude, wöib kohus, pikendades endise otsusega määratud katseaega, ka uue karistuse täitmist tingitawalt edasilükata. - Tingitawat karistamatust wöib tarwitada ka kinnipidamise puhul, kui seda asekaristusena rahatrahwile määratakse, kui selgub, et rahatrahwi sissenõudmine wöimata on.

Wiimane senini ilmunud Saksa uue nuhtlusseaduse kawadest, 1919 a. kawa, annab wördlemisi eelminewate kawadega tingitawa karistamatusele õige laia ulatuse ^{x)}. Selle kawa järgi on tingitawa karistamatuse tarwitamine järgmiselt normeeritud:

Isikut, keda kordasaadetud süüteo eest wangimajaga, kindlusega (Einschliessung) wõi arestiga karistatakse, wöidakse tingitawalt karistamatuks

x) Entwurf von 1919. Ibid. §§ 63-68 ja Begründung lhk. 64 järg.

tunnistada, et temale võimaldada hää ülespidamisega karistuse täitmise ärajätmist ärateenida. Nii-sama võidakse tingitawat karistamatust tarvitada juhtumistel, kus rahatrahw kinnipidamise vastu wahetatakse.

Tingitawa karistamatuse puhul määratakse ka katseaeg kohtu poolt kindlaks, üleastumiste juures 1-2 aastani ja teiste süütegude juures 2-5 aastani. Tingitawat karistamatust ei võida peasjalikult tarwitusele wotta isikute kohta, kes waremalt sismaal raske kuriteo wõi kuriteo eest kinnipidamisega üle 6 kuu karistatud on, kui see isik nimetud karistuse osalt wõi täielikult ärakandnud on. Kuid see eeskiri ei ole tingimata siduw, ja temast wõidakse iseäralistel juhtumistel mööda minna.

Kohus wõib tingitawalt karistamatut katseaja kesteks kaitse-ülewalwe alla anda ja tema peale erikohustusi panna. Katseajaga on kohus õigustud igal ajal pikendama ja katseaja kestwusel kaitse-ülewalwet määrama, kui see otstarbekohane paistab olewat. Tingitawalt karistamatu halwa ülespidamise korral katseajal wõidakse määratud karistus täitmisele pöörata. Kui tingitawalt karistamatu katseajal uue süüteo korda saadab, siis wõidakse tingitawalt karistamatust endise süüteo kohta ainult sel juhtumisel edasikesta lasta, kui ka uue süüteo kohta tingitaw karistamatus tarwitusele wöetud saab. Katseaja lõpul otsustab kohus, kas tingitawalt karistamatu hää ülespidamisega karistuse ärajätmist ärateeninud on, wõi mitte.-

Kuna nende kawade seaduseks saamise aeg weel teadmata on, on wahepeal Preisi osariigi walitsuse määrusega (Erlauss) 2. augustist 1920 a. ja sel-

lele lisaks antud kohtuministri määrusega 19. okt. 1920 a. Preisimaal tingitaw karistamatus tarwitusele wõetud ^{x)}.

Esimese määrusega wolitatakse kohtuid asjus, kus kohtu poolt karistusena määratakse kinnipidamine mitte üle 6 kuu, otsuse täidesaatmist määratud aja peale edasilükata, sellega tingitawat karistamatust tarwitusele wõtta. Edasi wolitatakse kohtuid tarbekorral tingitawat karistamatust tagasi wõtta, ehk aga katseaja lõpult karistuse täitmist ära jätta.

Teise määrusega annab kohtuminister ligemaid eeskirje tingitawa karistamatuse tarwituse kohta.

Isikut, kes waremalt karistusmajaga (Zucht- haus), niisama ka wangimajaga ehk kindlusega üle 6 kuu karistud ei ole, wõidakse juhtumisel, kui tema kordasaadetud süüteo eest kinnipidamisega mitte üle 6 kuu karistatakse, tingitawalt karistamatuks tunnistada. Tingitawa karistamatuse määramisel peab kohus arwesse wõtma süüaluse iseloomu kui ka neid motiive, mis teda süüteo kordasaatmisele tõukasid. Eriti tuleb kohtul tähelpanu pöörata süüaluse endise elu peale kui ka selgusele jõuda, kas süüalune oma tegu kahjatseb.

Sala wahelkauplemise ja liiakasu asjades ((Schleichhandel- und Wuchervergehen)) tuleb iseäranis ärakaaluda, kas tingitawa karistamatuse määramine asjas ühendataw on mõjurikka wõitlusega nende üldkardetawate süütegudega. - Sõjawäelistes asjades tuleb süüaluse ülema arwamist ärakuulata, kas tingitawa karistamatuse tarwitamine asjas mitte distsi-

x) Hellwig. Die bedingte Aussetzung der Strafvollstreckung in Preussen. Berlin 1921.

pliini alalhoidmise peale soowimata möju ei awalda.

Tarbekorral wöib kohus tingitawat karistamatust äranippuwaks teha eriabinöudest, nagu paigutamine wastawasse öpe- ehk teenistuskoha, kaitse-ülewälwe korraldamine j.n.e. Iseäranis soowitaw on alaealiste kaitse-ülewälwe alla andmine. - Tingitawat karistamatust wöib ka karistuse osa kohta tarwitada. - Et tarwilisi andmeid koguda süüaluse elu ja olu kohta, wöib kohus enne asja awalikku harutamist sellekohast juurdlust toime panna lasta. Katseaeg on kindlaks määratud harilikult 3 aasta peale, kergemates asjades 2 aasta peale. Iseäralistel juhtumistel wöib see pikendud saada, kuid mitte üle 5 aasta. Tingitawa karistamatuse tarwitusele wötmist otsustab I astme kohus, kes ex officio kohustud on, iga määratawa kinnipidamise juures järelkaaluma, kas selles asjas wöiks tingitaw karistamatus tarwitusele wöetud saada.

Katseaja lõpul korjab kohus teateid tingitawalt karistamatu ülespidamise kohta katseajal ja wöib, kui teated hääd on, karistuse täitmist täiesti ära jätta, ehk aga, kui kohus seda otstarbekohasema leiab olewat, kinnipidamise asemel rahatrahwi määrata, mille läbi enne määratud kinnipidamine ära langeb. - Tingimuste mittetäitmine kui ka uue süüteo kordasaatmine toob enesega tingitawa karistamatuse tagasiwötmist ja endise otsuse täitmisele pööramist.

Asjades, milles kohus kinnipidamise üle 6 kuu määrab, wöib tema, kui asjaoludest näha on, et tingitaw karistamatus soowitaw oleks tarwitusele wötta, kohtuministri poole pöörata, et karis-

tuse täitmine edasilükatud saaks tingitava armuandmise (bedingte Begnadigung) korras.

Ka Austria kuulub nende riikide hulka, kes siamaani omal tingitawat karistamatust maksma ei ole pannud. Küll on aga kawad selleks olemas.

Nii näeb uue nuhtlusseaduse 1909 a. kawa tingitawat karistamatust ette, kuid ainult alaealiste kohta. Selle kawa §§ 48-50 reguleerivad tingitawa karistamatuse instituuti järgmiselt:

Alaealine ((Jugendlicher), kes waremalt kinnipidamisega karistatud ei ole, võib, kui tema kordasaadetud süüteo eest kinnipidamisega mitte üle 3 kuu ehk rahatrahwiga mitte üle 1000 krooni karistatud saab, tingitawalt karistamatuks tunnistatud saada, kui eeldada võib, et süüaluse tulewasest kuritegewusest ärahoidmiseks tarwidust karistuse täidesaatmiseks ei ole.

Tingitawalt karistamatule määratakse kohtu poolt katseaeg 1-3 aastani. Kui karistus ühekuulisest kinnipidamisest raskem on, võib kohus kaitseülewalwet määrata. Ka katseaja kestwusel võib kohus igal ajal tingitawalt karistamatule kaitseülewalwet määrata, kui see otstarbekohane paistab olewat, ehk tema peale erikohustusi panna. Kui alaealine katseajal ennast hästi ülespeab, langeb karistus ära. Kui aga alaealine katseajal joomisele, õnnemängule või laiskusele andub ehk kõlbluswastalist elu elab, kui tema kohtu poolt pealepandud kohustusi pahatahtliselt ja korduvalt ei täida, ehk kui alaealine katseajal uue kordasaadetud süüteo eest wangimajaga karistatud saab ehk oma endist süütegu kordab - korraldab kohus endise otsusega määratud karistuse täitmisele pööramist.

Määratakse alaealisele katseajal kordasaadetud süüteo eest kergem karistus kui wangimaja, siis otsustab kohus, kas teise karistuse täitmist ka tingitawalt edasi lükata, ehk aga mõlemad karistused täitmisele pöörata. Igal juhtumisel ei wõi edasilükatud karistust täidesaata, kui katseaja lõpust 3 kuud mööda läinud on. Kui tingitawalt karistamatu kohta katseajal uus süüteo protsess tekkinud on, siis wõib, katseaja lõpu peale waatamata, kuue nädala jooksul peale protsessi lõppu endine karistus täitmisele pööratud saada.

Tähtsamaks ja, aja järgi, wiimane siinamaani ilmunute~~st~~ on 1912 a. kawa. Wiimase §§ 51-55 käsitawad tingitawat karistamatust, järgmist korda selles kawatsedes:

Isikut, keda kordasaadetud kuriteo ehk ülestumise eest kinnipidamisega mitte üle 3 kuu ehk rahatrahwiga mitte üle 1000 krooni karistatakse, wõidakse ühes sellega tingitawalt karistamatuks tunnistada, kui eeldada wõib, et süüalune ka ilma et tema kohta karistus täidesaadetakse, edaspidisest kuritegewusest loobub. Kohtul tuleb tingitawa karistamatuse määramise juures arwesse wõtta süütegija endist elu, süüteo motiive, süütegija ülespidamist peale süüteo kordasaatmist ja, eriti, kas tema jõudumööda katsus sündinud kahju jälle hääks teha.

Tingitawat karistamatust tuleb peasjalikult tarwitada alaealiste kohta, kuid wõib tarwitud saada ka täisealiste kohta, kui wiimased enne kinnipidamisega karis^{ta}tud ei ole.

Kohus määrab ka katseaja 2-5 aastani. Kui tingitawalt karistamatu ennast selle aja kestwu-

sel hästi ülespeab - langeb karistus ära. Kui aga tingitawalt karistamatu katseajal joomisele, laiskusele või muu kõlbluswastasele elule andub, kui tema katseajal uut süütegu korda saadab, mille eest teda karistatakse raske wangimaja (Kerker) või wangimajaga, kui süüalune katseajal endist süütegu kordab, ehk juhtumisel, kui katseaja kestwusel selgub, et tingitawalt karistamatu juba enne katseaja määramist kinnipidamisega karistatud oli - korraldab kohus endise, edasilükatud karistuse täidesaatmist. Kui uue kordasaadetud süüteo eest määratakse karistusena arest või rahatrahw, siis otsustab kohus, kõiki asjaolusid arwesse wõttes, kas endist karistust täitmisele pöörata, või mitte. - Niisama jääb kohtu otsustada, kas edasilükatud karistust täitmisele pöörata või mitte, kui selgub, et tingitawalt karistamatu oli enne katseaja määramist karistatud kergemalt kui raske wangimajaga (Kerker). Alaealised woiwad tingitawalt karistamatuks tunnistud saada ka raske kuriteo kordasaatmise puhul ja waatamata selle peale, missugune karistus määratud on. Wiimastele tuleb katseajaks ülewalwet määrata, ja nende peale võib erikohustusi panna.

Ungaris on tingitaw karistamatus tarwitusele wõetud seadusega 30. juulist 1908 a. ^{x)}. Selle seaduse järgi wõidakse isikut, kellele kordasaadetud süüteo eest määratakse karistusena wangimaja mitte üle ühe kuu ehk rahatrahw, tingitawalt karistamatuks tunnistada. Määramise juures tuleb arwesse wõtta süüaluse iseloomu, tema endist elu ja

x) Das Ungarische Strafgesetzbuch. Beilageheft zu d. Mitt. d. I. K. V. XVII, lhk. 17 järg.

muid süüd pehmendavaid asjaolusi.

Tingitaw karistamatus ei wõi tarwitusele wõetud saada juhtumistel, kus seadus kordasaadetud süüteo eest ähwardab karistusmaja (Zuchthaus) ehk raske wangimajaga (Kerker), niisama ka nende süütegude katse puhul. Niisama ei wõi tingitawat karistamatust tarwitada isiku kohta, kes waremalt raske kuriteo eest karistatud oli ehk wiimaste kümne aasta jooksul karistusena ärakandis wangimaja ehk aresti üle ühe kuu. Wiimaks ei wõi tingitawat karistamatust tarwitusele wõtta juhtumistel, kus süütegu alalutel motiividel kordasaadetud oli.

Tingitawalt karistamatule määratakse 3 aastane katseaeg. Kui tingitawalt karistamatu katseajal uue kordasaadetud raske kuriteo eest karistatud saab, ehk tahtlise kuriteo eest vähemalt wangimajaga karistatakse, pööratakse ühes uue karistusega ka endine täitmisele. Teistel juhtumistel otsustab kohus, kas endist karistust täidesaata, wõi mitte.

1913 aastalnwäljaantud alaealiste kohtuseadus korraldab §§ 23 ja 46-51 tingitawa karistamatuse tarwitamist alaealiste kohta. Selles seaduses on silmapaistew eeskiri, et alaealised süüalused, kelle kohta tingitaw karistamatus tarwitusele wõetud saab, tingimata kohtu poolt ülewalwe alla antakse. - Niisama on silmapaistwalt laiad kohtu õigused sel puhul, kui alaealine katsealune uut süütegu kordasaadab. Kohus wõib sel juhtumisel katseaega pikendada, uut ülewalwajat määrata, uusi ülewalwe eeskirju anda, alaealisele noomitust teha, korraldada, et alaealine kodus wõi koolis karistuse saaks, alaealist sundida koolis käi-

ma, teda kohustada perioodiliselt kohtule aru andma oma tegewusest ja isegi alaealist aresti all pidada iga päew kella 8 hommiku ja kella 8 öhtu wahel 3-12 tunnini.

Bulgaaria on tingitawa karistamatuse tarwitusele wõtnud seadusega 31.detsembrist 1903 aastal järgmisel kujul ^{x)}:

Tingitawat karistamatust wõib tarwitada isiku kohta, kes waremalt kinnipidamisega karistatud ei ole, juhtumisel, kui temale kordasaadetud süüteo karistusena määratakse rahatrahw, arest wõi wangimaja mitte üle 1 aasta. Kui 3 aasta jooksul, tingitawa karistamatuse määramise ajast arwatud, süüalune uue süüteo eest seadusejõusse astunud kohtu otsusega karistatud ei saa, loetakse endine karistus olematuks. Wastasel korral pööratakse ühes uue karistusega ka endine karistus täitmisele, ilma et mõlemaid karistusi koostada.

Tingitawa karistamatuse määramine ei takista kohtukulude ja kahjutasu sissenõudmist. Kohtu esimees on kohustatud, tingitawa karistamatuse määramise puhul süüalusele äraseletama selle instituudi sisu ja selle tagajärgi.

Serbias ilmus 15.novembril 1906 aastal seaduse kawa tingitawa karistamatuse kohta ^{xx)}. Selle kawa järgi wõib isikut, keda kordasaadetud süüteo eest karistatakse rahatrahwiga wõi wangimajaga mitte üle ühe aasta, tingitawalt karistatuks tunnistada. Kohtul tuleb tingitawa karis-

x) Mitt.d.I.K.V. XII, lhk. 110 järg.

xx) Zeitschr.f.d.gesamte Strafrechtswissenschaft XXVIII, lhk. 527. - Kas kirjeldataw kawa ellu wiidud, ei läinud korda kindlaks teha.

tamatuse juures arwesse wõtta süüaluse wanadust, endist elu ja ümbruskonda, tema süü ülesturnistamist, teo tähtsusetust ja muid süüd kergendawaid asjaolusid. Niisama peab kohus kindlaks tegema, kas süüalune on sündinud kahju katsunud jõudumööda jälle hääks teha.

Katseaeg määratakse kohtu poolt kindlaks 1-5 aastani. Eriti määratakse termiin kuni 1 aastani kahju tasumiseks. Kui määratud tähtajaks kahju tasumata on jäänud, pööratakse edasilükatud karistus täitmisele, kuid kohtul on ka õigus, asjaolude tõttu uut kahjutasu termiini määrata. Kui tingitawalt karistamatu katseajal uut tahtlist süütegu korda saadab, mille eest teda karistatakse ametist lahtilaskmise, wangimajaga ehk raskema karistusega, pööratakse ühes uue karistusega ka endine karistus täitmisele, ilma et mõlemaid karistusi koostada. Kui uus süütegu tahtlusega, ehk küll tahtline, kuid karistakse pehmema karistusega, kui eelpooltähendud, siis otsustab kohus, kas endist karistust täidesaata, wõi mitte. - Niisama pööratakse endine karistus täitmisele juhtumisel, kui tingitawalt karistamatu katseajal karistatud saab uue süüteo eest, mis enne katseaega kordasaadetud oli; wiimasel juhtumisel saawad mõlemad karistused koostatud.

Kui tingitawalt karistamatu ennast katseajal hästi ülespidanud on, langeb karistus ära. -

Greekamaal on tingitawa karistamatuse kohta seaduse kawa ülesseetatud 1906 aastal ^{x)}. Selle kawa järgi wõib isikut, kes waremalt üldsüüteo eest

x) Zeitschrift f. d. gesamte Strafrechtswissenschaft XXVIII lhk. 516 järg.

wangimajaga ehk teise kuriteokaristusega, niisama ka raskemate üleastumiste eest karistatud ei ole, juhtumisel, kui temale määratakse kordasaadetud süüteo eest karistusena wangimaja mitte üle 6 kuu ehk rahatrahwi, tingitawalt karistamatuks tunnistada.

Tingitawat karistamatust ei wõi tarwitada tagaselja otsuse juures, ehk ka wiimase otsuse kohta edasikaebtuse korras tehtud otsuse juures.

Katseaeg on seaduse poolt kindlaksmääratud 5 aasta peale. Kui tingitawalt karistamatu katseaja jooksul uue kordasaadetud kuriteo eest karistatud ei saa, loetakse endine otsus olematuks. Tingitaw karistamatus ei takista kohtukulude ja kahjutasu sissenõudmist ja ei mõju lisakaristuste peale, kuid wiimased kustuvad ajal, kui endine otsus olematuks arwatakse. Kohus peab süüalusele, määrates tingitawat karistamatust, selle sisu ja ulatust ning tagajärgi äraseletama. -

Wenemaal sai esimene kawa tingitawa karistamatuse kohta wäljatöötatud 1903 aastal komisjoni poolt, kelle ülesandeks oli korralduste ^(wäljatöötamine) wäljatöötamine ((- - - - -)), mis ühenduses seisiwad uue nuhtlusseaduse wäljaandmisega ^{x)}. Selle kawa järgi wõib kohus isikut, kellele kordasaadetud süüteo eest on määratud karistus mitte üle 1 aasta kindluse ehk wangimaja, 6 kuust aresti ehk 500 rubla rahatrahwi, tingitawalt karistamatuks tunnistada, arwesse wõttes süüaluse wanadust, endist hääd ülespidamist, puhtsüdamlist süü ülestitamist, kahju äratasumist j.n.e.

x) Учпн. Мин. Вспривн. 1904, № 6, лhk. 51 järg

Seadus määrab ka katseaja wältuse kindlaks, nimelt üleastumise puhul 3 aastat ja kuriteo puhul 5 aastat. Peale selle võib kohus weel süüaluselt nõuda kindlustust hääs ülespidamises mitte üle 500 rubla.

Tingitawat karistamatust ei wõi tarwitusele wõtta alaealiste kohta alla 17 aasta, niisama ka isikute kohta, kes waremalt raske kuriteo ehk kuriteo eest karistatud on, kui karistuse ärakandmisest ehk sellest wabastamisest vähem kui 10 aastat mööda läinud on. Edasi ei wõida tingitawat karistamatust tarwitada isikute kohta, kes wiimase 10 aasta jooksul juba kord tingitawalt karistamatuks tunnistatud on, kelle kohta tagaselja otsusteha tuleb, kellele karistusena on asumisele saatmise asemele kindlus määratud on, kes süütegu ärilisel (или в промышленной) ehk harjumusel (по привычке) korda saatnud on, kellele peale kinnipidamise weel rahatrahw üle 500 rubla määratud saab, kes ametialalise süüteo korda saatnud on, kes süüdi on asjas, mis erakaebtuse teel algatakse ja kes poliitilise süüteo korda saatnud on.

Tingitaw karistamatus laieneb ka lisakaristuste, teatud juhtumistel ka õiguste kaotuste peale. Tingitaw karistamatus ei wabasta kohtumaksudest ja mõnest teisest süüteo tagajärgedest (U.N.S. § 36 ja 37) ja ei takista süüteo läbi saadud asjade ärawõtmist.

Kui tingitawalt karistamatu katseaja jooksul uut süütegu korda ei saada, mis vähemalt arestiga karistataw on, wabastakse teda endisest määratud karistusest, ühes sellega ka tagajärgedest, mis U.N.S. § 27 ja 33 ettenähtud on, ja sissemakstud kautsjon antakse tagasi. - Wastasel korral määrata-

takse ühes uue karistusega ka endine täitmisele, mõlemaid karistusi kokkuarvates, ja sisse makstud kautsjon arvatakse wangimajade kapitaalikasuks. - Tingitawat karistamatust määrates, teeb kohus süüalusele hoiatuse ja seletab temale uue süüteo kordasaatmise tagajärgi. Otsuste peale tingitawa karistamatuse suhtes võib edasikaebada harilikus korras.

Teine Wenemaa kawa selles suhtes tekkis 1908 a. kohtuministeeriumi kawa ümbertöötamisest III Riigi duumas^{x)}. Selle seaduse põhijooned on lühidalt järgmised:

Juhtumisel, kui isik kordasaadetud süüteo eest karistatakse rahatrahwiga kuni 500 rublani, arestiga, türmiga ehk kindlusega mitte üle 1 aasta ja 4 kuu, võib kohus, silmas pidades süüaluse iseloomu ja süüteo iseäraldusi, tingitawat karistamatust tarwitusele wõtta. Katseaeg määratakse türmi ja kindluse puhul wiieaastane, muil juhtumistel - kolmeaastane.

Tingitawat karistamatust ei wõi tarwitada isikute kohta, kes waremalt juba tahtlise süüteo eest türmiga ehk kindlusega üle 1 aasta ja 4 kuu, niisama isiku kohta, kelle uus süütegu endisega ühetaoline (reditsidiw) on, ehk kui isik süütegu laiskuse tõttu ehk äriliselt korda saatnud on. Ei wõi tarwitada tingitawat karistamatust ka süütegude kohta riigisissetulekute wastu.

Tingitaw karistamatus ei ulata awalikkude õiguste (nagu riigiteenistusesse astumise, walimise j. n. e.) kaotuse peale. Uue süüteo kordasaatmise puhul katseaja kestwusel võib endine karistus täitmisele pööratud ja tingitaw karistamatus tagasiwõetud saada. Tingitaw karistamatus peab tagasiwõetud saama.

x) Времен. Кр. упр. 1910. 1-й кн. 314 ж.

kui katseajal kordasaadetud tahtlise süüteo eest karistus mitte alla türmi määratud saab ehk aga selgub, et uus süütegu laiskuse tagajärjel ehk äri- listel põhjustel kordasaadetud on. Niisama tuleb talitada süüteo puhul, mis enne katseaja määramist kordasaadetud oli ja mille otsustamine katseaja kestwusel sünnib.

Kui tingitawalt karistamatu kohust^{ta} oli tea- tud tähtajaks kordasaadetud kahju äratasuma ja se- da mitte ei tee, pööratakse määratud karistus täit- misele. Kui katseaeg hääde tagajärgedega lõpeb, loetakse karistus ärakantuks endise otsuse kuuluta- mise päewast. Tingitawa karistamatuse määramisel teeb kohus süüalusele hoiatuse ja seletab temale uue süüteo kordasaatmise tagajärgi. - Tingitawat karistamatust võib tarwitada üld- kui ka rahukoh- tutes, eriti ka wandekohtus.

Mõlemad kirjeldud kawad ei ole seaduseks saa- nud. Peale 1917 a. rewolutsiooni leiame tingitawat karistamatust, kuigi õige rudimentaarselt, Nõuko- gude Wenemaa poolt maksuma pandud. Seda instituuti käsitab nimelt kohtu rahwakommissariadi määrus Nõukogude Wenemaa kriminaalõiguse algmõistete koh- ta 1919 a. x) - Selle määruse VII osa loob tingitawa karistamatuse käsitamiseks järgmise korra:

Isikut, kes waremalt karistatud ei ole, võib juhtumisel, kui tema kordasaadetud süüteo eest kin- nipidamisega karistatud saab, tingitawalt karistama- tuks tunnistada. Kohtul tuleb tingitawa karistama- tuse määramisel arwesse wõtta olusid, milledes süü-

x) Собрание законов. генерол. 1919 года. № 416
1920 r. lhk. 416 järg.

tegu korda saadeti kui ka asjaolu, kas süüaluse kardetawus nõuab tema wiibimata eraldust, wõi mitte. Ainult siis, kui kohus leiab, et süüaluse eraldust tarwis ei ole ja et süüalune iseäranis raskeis elutingimustes süütegu korda saatis, võib tingitaw karistamatus tarwitusele wõetud saada. Karistuse-täitmine lükatakse edasi kuni süüalune uut samasugust ehk üheliigilist süütegu korda saadab. Sellega ei ole, nähtawalt, katseaja kestwus äratähendatud ja wõiks wahest ainult karistuse-täitmise iganemisest olemeda. - Kui tingit awalt karistamatu uue eelpooltähendud süüteo korda saadab, pööratakse ka endine otsus täitmisele.

Lõpuks olgu kirjeldatud mõne wäljaspool Euroopa asuwa riigi seadused tingitawa karistamatuse kohta.

Nii sai Egiptuses tingitaw karistamatus maksma pandud seadusega 14. weebruarist 1904 a. ^{x)} Uldjoontes on nimetatud seadus täiesti Prantsuse 1891 a. seadusega ühekujuline.

Isikut, kes waremalt üle 1 nädala wangimajaga karistud ei ole, wõidakse juhtumisel, kui teda karistatakse kordasaadetud süüteo eest wangimajaga kuni 1 aastani, tingitawalt karistamatuks tunnistada. Katseaeg on seaduse poolt 5 aasta peale kindlaks määratud. Katseajal uue süüteo kordasaatmise ja selle eest karistuse määramise tagajärg on tingitawa karistamatuse tagasiwõtmine. Hääde tagajärgeda lõppenud katseaja puhul loetakse karistus olematuks. Tingitawat karistamatust võib iga isiku kohta ainult üks kord tarwitusele wötta.

Jaapanis on tingitaw karistamatus tarwitusele

x) Rev. pén. XXIX, lhk. 766.

wõetud seadusega 31. maist 1905 aastal. Selle seaduse asemele astus 23. aprillil 1907 aastal vastu wõetud uue nuhtlusseaduse §§ 25-27.

Viimase seaduse järgi on tingitawa karistamatuse käsitamise kord järgmise kuju saanud: ^{x)}

Tingitawa karistamatus wõidakse tarwitusele wõtta isiku kohta, kes waremalt wangimajaga ehk raskemalt karistatud ei ole ehk karistud, kuid karistuse lõpust ehk wiimase ärajätmisest on 7 aastat mööda läinud, juhtumisel, kui teda kordasaadetud süüteo eest karistatakse wangimajaga ehk karistusmajaga mitte üle 2 aasta.

Tingitawalt karistamatule määratakse katseaeg 1-5 aastani. Tingitaw karistamatus wõetakse tagasi, kui süüalune katseajal uue kordasaadetud süüteo eest wangimajaga ehk raskemalt karistatud saab. Niisama wõetakse tingitaw karistamatus tagasi, kui süüalune katseajal vähemalt wangimajaga karistatud saab teise süüteo eest, mis enne katseaega kordasaadetud oli, ehk kui selgub katseajal, et süüalune wiimase 7 aasta jooksul, enne tingitawa karistamatuse määramist, wangimajaga ehk raskemalt karistatud oli. Häa ülespidamise puhul katseajal kaotab wiimase lõpul tehtud kohtu otsus oma jõu.-

Argentiinias 1906 aastal wäljatõötatud nuhtlusseaduse kawa artiklid 32-34 sisaldawad enes tingitawa karistamatuse kohta käiwaid normisi ^{xx)}. Selle kawa järgi wõidakse isikut, kes waremalt karis-

x) Strafgesetzbuch für das Kaiserlich Japanische Reich vom 23. April 1907. Beilageheft zu Zeitschr. f. d. gesamte Strafrechtswissenschaft XXVIII lhk. 15.

xx) Zeitschr. f. d. gesamte Strafrechtswissenschaft XXVIII lhk. 515 järg.

tatud ei ole, juhtumisel, kui teda kordasaadetud süüteo eest karistakse mitte raskemalt kui kaheaastase kinnipidamisega, tingitawalt karistamatuks tunnistada. Katseaeg on seaduse poolt kindlaks määratud 5 aasta peale. Kui tingitawalt karistamatu katseajal uut süütegu korda ei saada, loetakse endine otsus olematuks. Wastasel korral pööratakse ühes uue otsusega ka endine otsus täitmisele, ilma et neid koostada. Tingitawa karistamatuse määramine ei takista kahjutasu ja kohtukulude sissenõudmist. Niisama ei mõju tingitaw karistamatus õiguste kitsenduste ja teiste lisakaristuste peale. - Tingitawat karistamatust ei wõida tarwitada süütegude puhul poliitiliste wabaduste wastu. -

Ka Uruguay on omas nuhtlusseaduse kawas 1908 a. ettenäinud tingitawat karistamatust järgmisel kujul ^{x)}:

Isikut, keda kordasaadetud süüteo eest karistatakse mitte üle 2 aastase wangimaja, wõidakse tingitawalt karistamatuks tunnistada, kui tema waremalt raske kuriteo ehk kuriteo eest karistatud ei ole ja tema endine elu ja iseloom loota lasewad, et karistuse täitmise wäljajätmine ei takista süüalust tulewikus kuritegewusest loobuda. Katseaeg on 5 aasta peale kindlaks määratud. Otsus loetakse olematuks, kui tingitawalt karistamatu katseajal uut süütegu kordasaatnud ei ole; wastasel korral pööratakse ühes uue otsusega ka endine täitmisele, ilma et neid koostada. Tingitaw karistamatus ei puuduta õiguste kitsendusi ja wiimased langewad alles katseaja lõpul ära, kui otsus olematuks

x) Zeitschr. f. d. gesamte Strafrechtswissenschaft XXVIII, lhk. 871 järg.

arwatakse.

V.

Tingitawat karistamatust tema terwes ulatuses waadeldes, tekib tahtmata küsimus: mida kujutab enesest juridiliselt tingitaw karistamatus? Kas on tingitaw karistamatus niisugune instituut, mis meieaegse kriminaal-õiguse süsteemi ei mahu, wõi laseb tema ennast wabalt praegusse süsteemi paigutada? Peaaegu iseenesest paistab, et tingitaw karistamatus lähedas ühenduses seisab karistusega, wahest ehk üks karistuseliik on. Üks kui teine on teatud riikline reaktsioon süüteo kordasaatmise puhul, mõlemad puudutawad süütegijat. Ja, tõesti, terve rida õpetlasi, nii Liszt, Seuffert, Hippel, Hugo Meyer, Guillery, Jagemann, Wirth, Blume, Werner, Béranger, Simonson, Zürcher, Mittermaier, Kaufhold, Bachem, Biontkowsky, Mermond, Cuche, Delaquis, Tesā ja Oetker^{x)} näewad tingitawas karistamatuses üht karistusliiki.

Terwes ulatuses waadeldes, ütleb Liszt^{xx)}, on tingitaw karistamatus omapärane karistus. Tema karistuslik sisu on esimeses osa, nimelt otsusetegemises ühes (resolotiiw) tingimisi karistuse täitmise edasilükkamises. Ei ole selles kahtlust, arwab Liszt, kui tingitaw karistamatus on ühendud noomi-

x) Nende õpetlaste tööde kohta waata Liszt op. cit. lhk. 2 järg. ja 89 ja Lenz op. cit. lhk. 186 järg.

xx) Liszt ibid.

tusega. Wiimasel juhtumisel on noomituse andmine juba määratud karistuse täitmine. Aga ka ilma noomitusega leiab Liszt tingitawas karistamatuses karistuse iseloomu, sest süüdlaseks tunnistuses on eneses juba süüteo hukkamõistmise moment, kuna karistuse täitmise edasilükkamise läbi loodud hõljuw seisukord on pahe mõistetule, mida wiimane sagedasti terawamini tunneb, kui vähemaid rahatrahwi ehk kinnipidamist wõi noomitust.

Oetker ^{x)} leiab, et, waatamata peakaristuse täitmise edasilükkamise peale, lisakaristused täide saadetakse, mis loogiliselt wõimata oleks, kui tingitaw karistamatus karistuse iseloomu ei kannaks. Õigelt tähendab Lenz ^{xx)} selle kohta, et karistuse täitmise ähwardus weel iseenesest karistus ei ole, waid ainult raskemal määral seesama ähwardus, mis nuhtlusseaduses iga süüteo kohta ettenähtud on.

Wõiks arwamine töusta, et tingitaw karistamatus mitte peakaristus, waid asekaristus on. Kuid selle wastu waidleb asekaristuse enese mõiste. Kui ka eeldada, et asekaristus osa peakaristusest katta wõib, teine osa peakaristust aga teatud tingimustel täitmisele pööratud saada, siiski ei lepi see mõiste tingitawa karistamatusega. Asi seisab nimelt selles, et tingitawa karistamatuse puhul määratud katseaja kestwusel wõi lõpul, teatud tingimustel, peakaristus täieliselt täitmisele pööratud wõib saada, osalisest peakaristuse kustumisest aga juttugi ei wõi olla. Tingimused, mis katseajal

x) Tsiteeritud Liszt'ist ibid.

xx) Lenz op.cit. lhk. 187.

wõi selle lõpul karistuse täidesaatmist nõuda wõiwad, ripuwad üksiainu süütegija ülespidamisest ära. Wiimast asjaolu läbikaaludes, wõidakse karistuse täitmist ärajätta. Sellega jõuame teise konstruktsiooni juure, mida Stooss, Appellius, Aschrott, Binding, Birkmeyer, Kirchenheim, Olshausen, Rosenfeldt ja Wach^{x)} kaitsewad. Nende arwamise järgi on tingitaw karistamatus armuandmise akt kohtuniku läbi. Selle wastu tuleb tõendada, et armuandmine ei ole ülepea kohtulik akt, tema ei ole süsteemipärane õigusmõistmise osa. See on kõrgema riigiwõimu funktsioon ja akt, mille aluseks wõiwad kriminaalpoliitilised motiivid olla, kuid seda ei tarwitse olla ja sagedasti ei ole. Seal juures tuleb tähendada, et armuandmine on kõrgema wõimu õigus, mitte aga kohus, kuna tingitawat karistamatus kohtud seaduspäraliselt tarwitama peawad, selleks kohustatud on.

Armuandmine ei ole mingisuguste seadusnormidega seotud, nii et keegi peale kõrgema riigiwõimu otsustada ei wõi, kas teatud asjas tuleks armuandmist tarwitada, wõi mitte, niisama ei ole mõeldaw mingisugune edasikaebtus armuandmise kohta. Wastupidi, tingitaw karistamatus, mis kindlates seaduste raamides liigub ja mille kohta edasikaebtus harilikus kohtukorras täiesti wõimalik on. - Sellest kõigest selgub, et armuandmine ja tingitaw karistamatus instituudid on, millede sugulus wõimata on.

Edasi näewad mõned teadlased, nagu Lammasch^{xx)} ja R. Schmidt^{xxx)}, tingitawas karistamatuses seaduslist

x) Nende kohta waata Lenz op.cit. lhk. 188 järg.

xx) Mitt.f.d.I.K.V. I. lhk. 34.

xxx) Die Aufgaben der Strafrechtspflege lhk.289 j.

karistuse kustumise põhjust, seades seda ühte liikki vastutusele-wõtmise või karistuse-täitmise iganemisele. Iganemise all tuleb mõista karistatawuse või karistuse täidesaatmise kõrwaldamine teatud aja järel ^{x)}. Aeg on nimelt sellel juhtumisel see tegur, mis kustutab karistatawust või karistust. Riigiwõim ütleb ennast lahti reaktsioonist süüteo wastu mitte sellepärast, et süütegija kardetawus nõrgenenud või kadunud ehk süütegi nagu iseenesest kustunud on, waid arwesse wõttes teatud wahekordi, olgugi seaduswastaseid, kuid siiski pikema aja jooksul ennast stabiliseerinud ja, omast kohast, nagu seaduspärasteks saanud, mille juures muidugi ka arwesse tuleb wõtta tehnilist raskust süütegi selgitada pikema aja järel.

Sellest peaks juba selge olema, et tingitawa karistamatuse, kus süütegija isik esimese järgu tähtsust omab, kus tema ülespidamisest äraripub karistuse täitmisele pööramine, iganemisega ühele astmele asetamine wõimata on. Sellega jõuame algusesse tagasi, kus tõendasime, et tingitaw karistatus siiski teatud positiivne reaktsioon süüteowastu on, mis aga suurel määral tingitud on süütegija isikust, mida aga karistusega ärawahetada ei wõi.

Tuleb tähendada, et XIX aastasaja teisel poolel tekkis õpetus n.n. kindlustus-abinõudest. Wiimaste all mõistab Liszt ^{xx)} niisuguseid riiklisi abinõusi, mille läbi üksikud isikud kas selts-

x) Liszt. Lehrbuch d. deutschen Strafrechts lhk. 276 ja Meyer-Allfeldt. Lehrbuch d. deutsch. Strafrechts lhk. 284.

xx) Lehrbuch d. deutsch. Strafrechts lhk. 235 j.

konnale kõlblikuks tehtakse (kaswatus- ehk parandusabinöüd) ehk aga isikud, kes seltskonnapäraseks enam saada ei wõi, sellest täiesti eraldakse (kaitse- ehk kindlustusabinöüd kitsamas mõttes). Kuna ainult puhas tasu-karistus* ja kindlustusabinöü üksteise wastolus seisawad, wöiwad nende wahel asuwad karistused ja kindlustusabinöüd üksteist puudutada, üksteise eesmänke, vähemalt osalt, täita ja üksteise asemele paigutatud saada. Exner^{x)} tõendab, et mõlemate wahel seisab selles, et karistuse peasiht on üleüldine prewentsioon, eriti mõjub aga ka spetsiaal-preweneeriwalt, kindlustus-abinöü peasisu on aga spetsiaal-prewentsioon, mõjub aga ka üleüldse preweneeriwalt.

Siit on muidugi ainult üks samm edasi, kui tõendada, et karistuse siht peab olema ainult spetsiaal-preweneeriwalt mõjuda ja sellega karistust kindlustusabinöudega ühendada. Praegusel ajal aga, arwesse wöttes positiivset kriminaal-õigust, tuleb tähendada, et karistuse ja kindlustusabinöude sihid lahku lähewad ja neid isesugusteks riiklisteks reaktsioonideks pidada tuleb. Tingitawal karistamatusel eriti on siht, wöimalikult piiratud abinöudega, spetsiaal-preweneeriwalt mõjuda. Ja sellest wahel, wöib otsekohe tõendada, et tingitawa karistamatuse siht on juhuslise süütegija parandamine, teda hingelise surwe läbi sellele eluwiisile tagasijuhtimine, millest tema kõrwalekaldunud oli.

Kui ka õigeks wötta, et tingitawa karistamatuse juures teataw karistuse element on, mis

x) Theorie der Sicherungsmittel lhk. 228.

peasjalikult süüdlaseks tunnistamises seisab, millega kohus seltskonna rahulolematust süütegija vastu väljendab, siiski ei ole see tingitava karistamatuse eritundemärk ega ka tema peasisu. Tingitava karistamatuse sisu seisab süütegijale võimaldamises ilma karistuse täitmata, kuid karistuse täidesaatmise alalise ähwarduse all hää eluviisiga karistuse ärakandmisest wabaneda, teiste sõnadega - hingelise surwe läbi süütegijat motiveerida kuritegewusest loobuma.

Kõigest sellest selgub, et tingitaw karistatus on üks kindlustusabinöudest, ja nimelt parandusabinöu, mis kustutawalt karistuse peale mõjub mitte ainult sellepärast, et süüalune karistuse ärajätmist hää ülespidamisega ärateeninud on, waid, peasjalikult, et tema katseaja kestwusel ülesnäidanud on, et tema kuritegewuslises sühtes seltskonnale kardetaw ei ole.

Parandusabinöuks on tingitawat karistamatust tunnistanud ka Stoss 1893 aasta Schweitsi nuhtluseaduse kawas, asetades seda instituuti parandusabinöude hulka, wastawasse peatükki.

Eelmiste ridadega on katsutud tingitawa karistamatuse õiguslist iseloomu selgitada, edasi tarwitseb äratähendada neid üldjooni, mis tingitawat karistamatust kui omapärast parandusabinöu karakteriseeriwad.

Tingitaw karistatus wõetakse tarwitusele isiku kohta, kes süüteo kordasaatnud on. Anglo-Ameerika süsteem wõimaldab harilikult tingitawa karistamatuse tarwitusele wõtmist kohe peale süüküsimuse otsustamist, karistuse küsimuse otsustamist edasilükates, kuna Prantsus-Belgia süsteem

tingitava karistamatuse küsimuse otsustamisele astuda võimaldab alles peale karistuse määramist. Igal juhtumisel on süüteo kordasaatmine tarvilik eeldus tingitava karistamatuse määramiseks. Kuid süütegu ei ole, tingitava karistamatuse seisukohast waadeldes, tegu, mis iseeneses lõppenud on ja mis tasu nõuab süütegija peale pandawa karistuse näol, waid süüteol on peasjalikult sümptomaatiline tähendus, see on tema wäljendab süütegija iseloomu, tema kuritegewuslisi kalduwusi, tema kardetawust. Selle tõttu kaotab süütegu pea-aegu oma objektiiv koosseisu ja muutub üheks aluseks, mis süütegijat iseloomustab. Kuid siiski ei wõi praegustes olukordades kindlustusabinöud, eriti tingitawat karistamatust, tarwitusele wõtta muidu, kui süüteo kordasaatmise puhul, teiste sõnadega on süütegu ainus põhjus, et süütegija kardetawuse küsimust ülestösta ja selle tagajärjel seda wõi teist abinöu tema kohta tarwitusele wõtta.

Wiimane olu annab tunnistust ligidast sugulusest karistuse ja kindlustusabinöude wahel. Edasi on tingitava karistamatuse tarwitusele piir pandud süüteo raskuse läbi, wiimane harilikult wäljendatud määratawa karistuse suurusega. Mitte igaühe süüteo kordasaatmise puhul ei wõida tingitawat karistamatust tarwitada, waid ainult kergemate süütegude: üleastumiste ja vähemate kuritegude puhul, kuid ei wõi kahtlust olla, et tingitava karistamatuse arenemisel tema tarwituse piirid ikka laiemaks lähewad, ikka rohkem ja rohkem wõetakse süütegusi tingitawakaristamatuse ulat uspiiri.

Kas sellel arenemisel piir on? Arwatawasti mitte, sest ainult siis, kui süüteo raskus äramääraks süütegija kardetawust wõi tema parandamatust (eraldi wötta tulewad süüteod, mille koosseisus esineb retsidiiv), wöiks arwata, kus löpeb tingitawa karistamatuse loomulik ulatuspiir ja kus teised abinöud tema asemele astuwad. Kuid süütegija isik, tema iseloom, endine elu ja muud olud on tähtsamaks tundemärgiks, kui süüteo koosseis, isiku kardetawuse äratundmiseks, sellega aluseks tingitawa karistamatuse tarwitamisele. Küll mõjub aga tingitawa karistamatuse tarwitamise äramääramise peale süüteo kordamine, retsidiiv. See asjaolu on harilikult lähemaks tundemärgiks, et kordasaatja isik mitte enam juhusline süütegija ei ole, waid et temas juba kuritegewuslised kalduwused esinewad ja selle tõttu tema kohta tingitawa karistamatuse tarwitamise otstarbekohasus enam kui kahtlane on.

Süütegija isik on tingitawa karistamatuse küsimuse otsustamiseks esimene järgu tähtsusega. Seda näitawad ka tingitawa karistamatuse kohta käiwad seaduste eeskirjad, kus nõutakse peale süütegija iseloomu, tema endist elu, ülespidamist enne ja pärast süüteo kordasaatmist, süü ülestunnistust, asjaolu kas süütegija on katsunud sündinud kahju jõudumööda jälle häaks teha ja palju muud arwesse wötta. Kuid et seda kõik kohtu ees põhjalikult läbikaaluda, puuduwad sagedasti kohtutel selleks kõige tarwilikumad andmed. Et harilik eeluurimine peatähtsuse süüteo koosseisu kindlakstegemise kui ka kaebealuse süü tõendamise peale paneb, on mõnes tingitawa karistamatuse seaduses ettenähtud erieeluurimine, mille sihiks just on neid andmeid koguda.

mis kohtul tingitava karistamatuse otsustamiseks waja on. Harilikult pandakse nimetatud eeluurimine ka wastawalt selleks otstarbeks määratud ametniku peale. Tähendatud eeluurimine on teatawal määral süütegija isiku psükoloogiline analüüs, kus juures muidugi kõik need andmed äratarwitatud woiwad saada, mis selle ülesande lahendamiseks kuidagiwiisi woiwad kaasa aidata. Tuleb aga tähendada, et niisugune eeluurimine süütegija isiku selgitamiseks weel wördlemisi uus instituut ja siiamani wähe tarwitusele wõetud on.

Tingitava karistamatuse küsimuse otsustamine kohtus järgneb Inglis-Ameerika süsteemis süüküsimusele ja Prantsus-Belgia süsteemis karistusküsimusele. Igal juhtumisel on tingitava karistamatuse küsimus ka seal, kus tema wandekohtutes tarwitusel on, mitte wandekohtunikkude, waid riikliste kohtunikkude otsustada. Tingitava karistamatuse tarwitusele wõtmine on seotud katseaja määramisega. Wiimane sisaldab eneses teatud ajajärku, mõnel juhtumisel seadusega kindlaksmääratud, mõnel juhtumisel seadusega ainult ülem- ja alammääraga piiratud, mille kestwusel süütegija ülesnäitama peab, kas tema ilma karistuse ärakandmata kuritegewusest loobuda suudab, wõi mitte. Katseaja lõpul, süütegija hää ülespidamise puhul, langeb karistus wõi selle täitmine ära. Wastuwaidlemata suur on katseaja mõju hingeliselt süütegija peale. Karistuse täitmisele pööramise ähwardus ripub kõige selle aja jooksul tingitawalt karistamatu üle. Igal ajal wõib süütegija ülespidamine ja tema teod tingida karistuse täitmisele pööramist. Selles ähwarduses seisab suur kaswatusline mõju süü-

tegija peale, teda sunniwiisil motiweerides korrapäralisele eluwiisile. Kuid mitte ainult karistuse täitmise ähwardus ei mõju üksainu tingitawalt karistamatu peale, waid ka teadmine, et temast ärarippuwatel põhjustel wõib katseaja lõpul karistuse täitmine täiesti ära jääda. Et see iseäranis sügawalt isiku peale mõjub, kes waremalt wangimajas kinni peetud ei ole olnud, ei wõi kahtlust olla.

Kõige selle tõttu tuleb tõendada, et katseajas tingitawa karistamatuse tähtsam osa esineb. Lisaks katseajale on sagedasti ülewalwe ja teatud eritingimused. Ulewalwe instituut on karakteriseeritud ~~rii~~ Inglis-Ameerika süsteemile. Juba tingitawa karistamatuse tarwitusele wõtmise algusest on see abinõu püsinud siinamaani Inglismaal kui ka Ameerikas ja nendes riikides, kas sellest süsteemist eeskuju wõtnud on. Ulewalwes tuleb mõista korda, mille järgi kohtu poolt teatud ametnik wõi eraisik, ametliste funktsioonidega, määratud saab kellel kahekülgsed ülesanded on. Esmalt on ülewalwaja kohus tingitawalt karistamatu ülespidamist jälgida ja waadata, kas katsealune kõiki tema peale pandud kohustusi ja tingimusi täidab. Seda kõik selleks, et kohtut tarbekorral informeerida, sest et kohus isiku kohta, kes nähtawalt parandusele ei andu, katseaega igal ajal äralõpetada ja karistust täitmisele pöörata wõib.

Kuid palju tähtsam, kui eelkirjeldud, on ülewalwaja teine ülesanne. Wiimane seisab selles, et ülewalwaja kohustud on tingitawalt karistamatule nõu ja teoga abiks olema, temale jõudumööda aidama oma elutingimusi ja ülespidamist parandada. Harilikult eeldakse, et süütegija nõrga iseloomuga

isik on, kes seda enam tarvitab tegelist kui ka hingelist toetust, et sellelt teelt kõrwale minna, kuhu tema võib olla juhuslikult, teatud olude sunnil sattunud oli.

Et töö parem kaswatus- kui ka parandusabinõu on, siis on üheks silmapaistwamaks ülewalwaja ülesandeks tingitawalt karistamatule tööpuudusel seda muretseda. Seadustes on sagedasti terve rida ülewalwaja ülesandeid ettetoodud, kuid kõik need on järeldused kahest peaülesandest, mis eelpool nimetud said.

Ülewalwaja kohuste panemine eriametniku ehk selleks määratud eraisiku peale on tingitud asjaolust, et need ülesanded nõuawad sellelt isikult eriomadusi ja kogemusi, kui ka nõudest, et see funktsioon täiesti oma wäärtuse ja sisu kaotab, kui teda wähegi ainult wormiliselt täidetakse, ilma ülesannete sisusse tungida ja neid sellekohaselt täita.

Kõigest sellest on arusaadaw, et ülewalwe tarwilik täiendus on katseajale. Mõned seadused wõimaldawad kohtule katseaja kestwuseks tingitawalt karistamatu peale panna weel erikohustusi. Need kohustused käiwad enamasti ka iseenesest hää ülespidamise nõude sisse, mis katseajal ülesnäidata tuleb, kuid nende iseäralise tähtsuse pärast kriipsutakse neid sagedasti eriti alla, nii näituseks: kohustus mitte anduda liigjoomisele. Teisest küljest wõiwad tingimused olla, mis omaltpoolt katsuwad kaasaidata, et igasugune ahwatlus pahale eluwiisile kõrwale jääks, nii näit.: joogimajades käimise keeld. Sagedasti leiame ka kohustust sündinud kahju teatud tähtajaks katseaja kestwu-

sel äratasuda. Wiimast kohustust wõidakse aga ainult sel juhtumisel peale panna, kui loota wõib, et tingitawalt karistamatu seda aineliselt täita jõuab.

Harilikult on kohus waba kohustuste walikus kui ka nende süütegija peale panemises. Uksikute seaduste järgi wõib kohus isegi kohustusi oludega kokkukõlas ise moodustada ja neid tingitawalt karistamatu peale panna. Uldiseks eeltingimuseks tingitawa karistamatuse määramisel tuleb arwata süüaluse kohustust katseajaks kuritegewusest loobuda; enamasti on sellest tingimusest seaduses waikides mööda mindud, sest seda tuleb iseenesest arusaadawaks pidada, kuid mõni seadus nõuab, et süüalune ka selle kohustuse awalikult kohtule annaks.- Iseenesest mõistetaw on ka süüaluse kohustus katseajal juhtumistel, kui ülewalwe määratud on wõi saab, selle kohta käiwaid määrusi täita.

Katseajal wõiwad kahesugused tagajärjed olla. Esmalt wõib tarwidus tekkida katseaega weel tema kestwusel lõppenuks lugeda ja edasilükatud karistust täitmisele pöörata. See sünnib juhtumisel, kui tingitawalt karistamatu katseaja kestwusel uue süüteo korda saadab ja selle eest uuele karistusele mõistetud saab. Kuid seadused nõuawad harilikult, et niisugune uus süütegu teatud tähtsusega olema peab, millest järeldada wõiks, et tingitawalt karistamatu parandusele anduda ei taha ehk ei wõi ja kuritegewust jätkab. Sellepärast jäetakse harilikult üleastumised süütegude liigist, mis katseaja enneaegset lõppu tingiwad, wälja ja wõetakse arwesse ainult rasked kuriteod ja kuriteod.

Kuid wiimane põhimõte ei ole järjekindlalt

läbiwiidud, ja mõne seaduse järgi võidakse katse-
aega edasikestwaks arwata, kui uue süüteo kohta
ka tingitaw karistamatus tarwitusele wõetud saab.
Igal juhtumisel tuleb eeldada, et uue süüteo kor-
dasaatmine katseajal wormiliselt tingitawa karis-
tamatuse üldtingimust rikub ja sisuliselt tingi-
tawalt karistamatu kuritegewuslisi kalduwusi wäl-
jendab.

Paraleel katseajal kordasaadetud süüteo ka-
ristusega peab mõjuma katseaja peale ka uus karis-
tus, mis katseajal määratakse teise süüteo eest,
olguigi et wiimane kordasaadetud oli enne katseaja
määramist. Kui arwata, et üks süütegu juhusliselt
wõib kordasaadetud olla ja sellest weel süütegija
kurikalduwusi järeldada ei saa, muutub asjaolu
koguni, kui selgub, et nimetud isik kaks ehk roh-
kem süütegusi kordasaatnud on. Kui ka wiimane ole-
tus kategooriline ei ole, on tema siiski enam kui
wõimalik. Sellepärast ühendawad seadused sagedas-
ti mõlemaid kirjeldatud juhtumisi ja määravad
neile ühesuguseid tagajärgi. Et ühel juhtumisel
karistuste kokkuarwamisega, teisel aga koondumi-
sega tegemist on, ei tarwitse lähemaid seletusi.

Teiseks tuleb katseaega enneaegselt lõppenuks
lugeda, kui tingitawalt karistamatu ülewalwe koh-
ta käiwaid määrusi rikub ehk tema peale pandud
erikohustusi ei täida. Ulewalwe on tarwilik täien-
dus katseajale, üks tingitawa karistamatuse ele-
mentidest, ja sellepärast ei wõi tingitaw karis-
tamatus teostatud saada, kui katsealune katsub
ennast ülewalwest körwalehoida. Niisama on eriko-
hustuste täitmisega. Kui kohus on asjakohase
leidnud tingitawalt karistamatu peale panna tea-

tud kohustusi, siis on tema sellega tunnistanud, et nende täitmine süüdlase parandusele kaasaaitama saawat ja selleks tarvilikud on. Kohustuste mittetäitmine näitab, et kohtu eeldus, nagu wõiks süüalust tingitawa karistamatuse läbi parandada, ekslik on. See asjaolu iseenesest teeb tingitawat karistamatust otstarbekohatuks ja nõuab selle lõpetamist. Kuid igakord ei wõi üksiku tingimuse mittetäitmise kohta nii selgejoonelisi järeldusi teha, nagu see eelpool tehtud on. Sellepärast wõib mõne seaduse järgi mitte üksiku tingimuse täitmata jätmise korral waid korduwa mittetäitmise puhul tingitawat karistamatust tagasi wõtta.

Weel edasi lubatakse mõnel juhtumisel tingimusi muuta ehk koguni ära jätta, kui selgub, et need täidetud ei wõi saada ehk iseenesest otstarbekohatud on.

Kõik seda, mis kohustuste kohta öeldud on, wõib wastawalt tarwitada ka kahjutasumise kohta, kui see tingitawalt karistamatu peale pandud oli ja eritähajaga katseajal seotud sai.-

Teistsugune tagajärg on tingitawal karistatusel, kui katseaeg hääde tagajärgedega lõpeb. Wiimasel juhtumisel langeb karistuse täitmine ära. Wormiliselt tarwitatakse sellel juhtumisel mitmesuguste moodust: loetakse karistus olematuks, selle läbi kustub muidugi terve süüdistusasi ja isik loetakse üldiselt karistamatuks, ehk aga karistuse täitmine langeb ära, nii et süüdimõistmine kui ka karistus iseenesest püsima jääwad, wõi isegi karistus loetakse ärakantuks, nii et õiguslistest süüteo tagajärgedest midagi ei muutu ja ainult faktiliselt jääb karistus ärakandmatuks.

Need seisukorrad möjuwad aga teatud tähtsusega isiku tulewiku peale. Kui tema peale selle uue süüteo korda saadab, siis wõidakse teda ka uuesti, kui seaduses erikeeldu ei ole, tingitawalt karistamatuks tunnistada. Wastupidi teistes juhtumustes, kus seaduses eriluba selleks olema peab, et isikut, kes waremalt süüdimõistetud ehk karistatud oli, teistkordselt tingitawalt karistamatuks tunnistada. Üldine põhimõte on aga see, et iga isikut ainult esimese süüteo kordasaatmise puhul tingitawalt karistamatuks tunnistada wõidakse.

Muidugi wõib ja on ka sellest põhimõttest üksikutes seadustes kõrwalkaldumisi olemas. - Sellega oleks tingitawa karistamatuse põhijooned läbiwaadatud.

Lõpuks peab weel tunnistama, et tingitaw karistamatus üks esimestest abinõudest on, mis karistuse asemele astub, wiimast riikliste reaktsioonide hulgast süüteo wastu wäljasuruda katsudes. Praegusel silmapilgul on küll weel karistusel, kui mitte üksiwalitsus, siiski prewaléeriw tähtsus riikliste reaktsioonide hulgas, kuid enam ja enam tuldakse arwamisele, et karistus mitte ainupäästew abinõu ei ole ja tema kui ka mitte täieliselt, siis osalt wäljasurema peab. Tema asemele astuwad uued abinõud, mis uue aja nõuetele rohkem wastawad ja oma otstarbet, kuritegewuse wastu wõitlemist, paremini täidawad. Niisuguseks üheks abinõuks on saanud tingitaw karistamatus, ja see abinõu on peagi näidata jõudnud oma eluwõimsust ja otstarbekohasust.

Märts 1922 a.